Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλῶσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες. ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'. ✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 26 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1909 ✱ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✱ ΑΡΙΘΜΟΣ 341

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Σημειώματα στὸ περιθώριο.
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Σοσιαλισμὸς καὶ Τέχνη (τέλος)
ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ. «Ridi Pagliacio» (συνέχεια).
ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ. Στέλλα Βιολάντη — Ἀφιέρωμα.
ΙΞΙΟΝΑΣ. Γραφὲς λιγόλογες.
ΑΙΓΕΙΑ. Ἀπὸ τὰ ὄνειρα τῆς ζωῆς.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Πέτρος Θανῆς.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ-ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ
ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Πάντα συνηθίζω νὰ τραβῶ, στὸ περιθώριο τοῦ βιβλίου ποὺ διαβάζω, μολυβιές. Καμιὰ φορὰ οἱ μολυβιὲς γίνονται μὲ γράμματ' ἀντὶ μ' ἁπλὲς γραμμοῦλες. Καὶ νὰ πῶ: ἤρθανε τὰ σημειώματα οὔτα. Στὸν τύπο τώρα τὰ δίνω, ὅπως ὅπως. Αὔνω τὴ ζώνη τῶν παρθένων. Κ' ὕστερα καὶ κάποιες μου σιγοκουβεντούλες μὲ τὸν ἑαυτό μου, ποὺ σβύνανε μόλις ἀρχίζαν, ἢ ποὺ ἀρχίζανε μόλις ἐσβύναν, καὶ ποὺ κ' ἐγὼ καλὰ καλὰ δυσκολεύομαι νὰ ξαναθυμηθῶ τὸ λόγο ποὺ τὶς γέννησ' ἔτσι ἄπλερες, ἀτέλειωτες, ἄναρχες.

1

Κάποιος ποὺ θὰ τοὺς δῇ τοὺς στίχους τούτους, θὰ πῇ: Καλότυχος ποὺ τὴν ἔζησε τὴ ζωή του μοσκοβολισμένη ἀπὸ τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ.

— Ἀλλοίμονο! δὲν τὴν ἔζησα τέτοια ζωή. Τώρ' ἀγωνίζομαι νὰ τὴ ζήσω μέσα στοὺς στίχους μου.

2

Δυὸ εἰδῶν οἱ νέοι μας ποιητές, κ' ἐδῶ καὶ στὸν ἔξω κόσμο, γενικώτατα, μέσα σὲ ὅλα τἄλλα τους λογῆς ξεχωρίσματα: γκαιτικοί, βυρωνικοί. Μὰ δὲν εἶναι λόγος νὰ εἶναι κανεὶς ἀποκλειστικός, καὶ νὰ μὴν ἀγαπᾷ ὁ γκαιτικὸς τὸ βυρωνικό, καὶ νὰ μὴ νοιώθῃ ὁ βυρωνικὸς τὸ γκαιτικό. Ἀπόδειξη πὼς ὁ Γκαῖτε θάμαζε τὸ Βύρωνα (κοίτα τὶς ὁμιλίες του μὲ τὸν Ἔκκερμαν) καὶ πὼς ὁ Βύρωνας θυμιάτιζε τὸ Γκαῖτε (κοίτα τἀφιερώματα μερικῶν ποιημάτων του). Ἡ δύναμη τοῦ γκαιτικοῦ: μιὰ θεία γαλήνη. Ἡ δύναμη τοῦ βυρωνικοῦ: τὸ σατανικὸ πεῖσμα. Ἡ ἀδυναμία τοῦ πρώτου: μιὰ κρυάδα. Ἡ ἀδυναμία τοῦ δεύτερου: γλίστρημα στὴ ρητορική.

3

[illegible] *Πάντα στὸ νοῦ μου κρατῶ* [illegible] *πρωτὰ στὴν Ἀθηνᾶ Σοφία: «Ὑπάρχουνε, γλυκομάτα θεά, στὸν κόσμον ὀμορφιές, ποὺ μήτε τὶς ὀνειρεύτηκες!»*

5

Ἡ φύση τὰ σπαταλᾷ τὰ σπέρματα. Πάμπολλα τὰ σπέρματα· μὰ λιγοστοὶ οἱ καρποί. Δὲν εἶν' ἔτσι, Γκαῖτε; Δὲν εἶν' ἔτσι, Gumblowicz; Ἔτσι κ' ἐμεῖς νὰ εἴμαστε, σὰν τὴ μητέρα τὴ Φύση. Νὰ σπέρνουμε, ἀξέταστα. Ἀπὸ τὰ σπέρματά μας ποιὰ θὰ καρποφορήσουνε (καὶ βέβαια πολὺ λίγα) νὰ μὴν τὸ ξετάζουμε.

6

Εἴμαστε λαὸς διανοητικός· δὲν εἴμαστε λαὸς μουσικός. Στοχαστικοί, ὄχι ὀνειροπλέχτες. Ὁ Παρθενώνας λογικὴ σὲ μάρμαρο. Δὲ λέω καλά, Ρενάν; δὲ λέω σωστά, Boutmy; Δυὸ Ζακυθιανὲς ἀδερφάδες ποὺ περάσανε δοῦλες ἀπὸ τὸ σπίτι μου μοῦ τἀποδείξανε καθαρώτερα κι ἀπὸ κάθε σοφοῦ ἐπιχείρημα. Ξέραν' ἕνα σωρὸ στίχους τῆς πατρίδας τους. Μὰ τοὺς τραγουδούσαν ἀπαίσια. Μὰ τοὺς ἀπαγγέλναν ἐξαίσια.

7

Κριτικὴ μιᾶς ἐφημερίδας γιὰ τὰ διηγήματα τοῦ Παρορίτη. «Φράση παραστατικώτατη· μὰ γλῶσσα ποὺ αὐτοκτονεῖ κανεὶς σὰν τὴ μεταχειρίζεται». Πάρ' τονε στὸ γάμο σου νὰ σοῦ πῇ καὶ τοῦ χρόνου.

8

Ἡ μοῖρα μας τραγικὴ ἐμᾶς τῶν δημοτικιστάδων. Οἱ ἄλλοι λαοὶ ἀγωνίζονται μὲ τὸ ἕτοιμο τοῦ λόγου τους ὄργανο καὶ ξετάζουνε καὶ ψάχνουν τὰ πιὸ μεγάλα προβλήματα τῆς φύσης καὶ τῆς μεταφυσικῆς, τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης. Δημιουργοῦνε καὶ μαστορεύουνε μὲ τὄργανο τοῦτο τὴν ἐπιστήμη, τὴν ὀμορφιά, τὴν ἀρετή. Κ' ἐμεῖς ἀκόμα καταγινόμαστε νὰ σκαρώσουμε τὄργανο ποὺ μιὰ μέρα θὰ καταστήσῃ δυνατὸ καὶ γιὰ μᾶς τὸ πλάσιμο τούτων ὅλων. Γιὰ τὄργανο ἀκόμα πολεμοῦμε. Γιὰ νὰ τὸ στήσουμ' ἐκεῖ ποὺ πρέπει, καθὼς πρέπει, καὶ νἀρχίσουμε τὸ δούλεμα. Ἀἰῶνες εἴμαστε πίσω. Μὰ γι' αὐτὸ εἴμαστ' ἐμεῖς οἱ δημοτικιστάδες πιὸ ἱεροὶ ἀπὸ ἄλλους πιὸ μεγάλους ἀπὸ μᾶς πολεμιστάδες. Μαζὶ στρατιῶτες καὶ μάρτυρες.

9

Λεοπάρδης καὶ Μιστράλ. Εἶναι ἴδιες οἱ π η γ ὲ ς. Ἄλλοι ποιητές, καὶ οἱ πιὸ λαμπροί, σὰ νερὰ ποὺ μᾶς τὰ φέρνουν ἀπὸ τὴν πηγή, χωρὶς νὰ πηγαίνουμ' ἐμεῖς πρὸς ἐκείνη. Σὰν κάποια νερὰ ποὺ πάντα λέ-

ΕΥΧΗ

Γλυκὸ τραγούδι ὅπ' ἄνθισε στὰ χείλη μου μιὰ ἡμέρα!
Τοῦ ὀνείρου σου ὁ εὐτυχισμὸς μοῦ ἐφώτισε τὸ δρόμο
Πρὸς τὸν αἰθέρα· ἁγνὴ τοῦ νοῦ μου ἀνάτειλε ἡ χαρά·
Μακάριο ρόδο ὅπου ἄνοιξε στὴ δρόσο τῆς ψυχῆς σου.
Καὶ σ' εἶδα. Τοῦ ὄνειρου ἡ τερπνὴ φεγγοβολιὰ ἱερὴ
Φωτότρεμε στὴν ὄψη σου μὲ τὸ κρινᾶτο γέλοιο.
Ὁ λογισμός μου ἐμίσεψε στὰ πέλαγα ὡς καράβι
Ὅπου ἡ γαλήνη τοῦ ἔταξε μιᾶς ἄνοιξης λιμάνι.
Στὸ μάρμαρο εἶδα κ' ἔφεγγε τοῦ προγονοῦ σου ἡ δόξα·
Τὰ μάτια μου στὸ μάρμαρο καὶ ὁ νοῦς μου στὴν ψυχή του
Κ' ἔλεε τὴ δέηση ἡ ψυχή: «Μακάριος ποὺ θὰ ἰδῇ
Στὸ πνεῦμα της τὴ χαραυγὴ τοῦ νοῦ σου, ὦ Ποιητή.»

ΠΕΤΡΟΣ ΘΑΝΗΣ

— Κύριε, δὲ μιλῶ· γ ρ ά φ ω. Εἶμαι ἀπὸ κείνους ποὺ ἔχουνε τὸ δικαίωμα νὰ σωπαίνουν.

4

Ἀνίσως κανεὶς μοῦ ἔλεγε: — Νά! Ὅλα τὰ ἔργα ποὺ γέννησε ὁ νοῦς θὰ καοῦνε. Τί θἄθελες ἀπ' ὅλα τοῦτα νὰ γλυτώσῃς; Θὰ τοῦ ἀποκρίνομαν: — Ἂν μπορούσατ' ἐμένα νὰ μὲ κάψετε, γιὰ νὰ γλυτώσουν τἄλλα, θὰ εἴτανε προτιμώτερο. Ἐγὼ δὲ θἄκαιγα τίποτε. Ὅλα ἔχουνε δικαίωμα νὰ ὑπάρχουν, ὅλα εἶναι σημαντικά. Μόνο τὰ κακὰ δὲν πρέπει νὰ εἶναι. Μὰ ποιός εἶπε πὼς τὰ κακὰ τὰ ἔργα λογαριάζονται στὴ ζωή; Καὶ ποῦ ἀλλοῦ θὰ τὴ βροῦμε τὴν ἀθανασία; Μόνο στὰ ἔργα ποὺ γέννησε ὁ νοῦς καὶ ποὺ εἶν' ἄξια νὰ ζήσουν. Ὁ Γάλλος φιλόσοφος Μενὰρ στὸ περίφημο βιβλίο του «Ὁ Ἑλληνισμὸς» ἔγραψε πὼς μὲ ὅλη του τὴν καρδιὰ θὰ τἄκαιγε τὰ νεώτερα ἔργα, φτάνει νὰ ξαναβρίσκονταν ὅλα τὰ χαμένα ποιήματα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Λόγου. Ὁ Μαρίνος ὁ βιογράφος τοῦ Πρόκλου μᾶς λέει πὼς ὁ φιλόσοφος ἀπ' ὅλα τοῦ κόσμου τὰ βιβλία, κι ἂν τοῦ δίνοταν νὰ διαλέξῃ, μόνο τὸν Τίμαιο τοῦ Πλάτωνα θὰ κρατοῦσε καὶ τὰ Λόγια τῶν Χαλδαίων. Ὅλα τἄλλα θὰ τὰ πετοῦσε. Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν ἐκείνους ἔτσι φα-

---

γονται τῆς Καισαριανῆς, μὰ μπορεῖ νὰ εἶναι κι ἀπὸ πηγάδια ἀκάθαρτα.

10

Γεννήθηκα μὲ τὸν ἔρωτα, ὄχι μὲ τὴν ἀθωότη. Παιδὶ μπορεῖ νὰ εἶμαι ἀκόμα σὲ μερικά· ἀθῶο παιδὶ δὲ στάθηκα ποτέ. Ἄλλοι ἂς γυρίζουνε μὲ βουρκωμένα μάτια στὸν ἀθῶο τους, ἀγνό, προτινὸ καιρό· Ἐγὼ ἔχω χρέος νὰ τὸ πῶ: Τὸ παιδιάτικο εἰδύλλιο δὲν τὸ γνώρισα ποτὲ στὴ ζωή μου.

11

—Νὰπαγγείλω ποίημα ; Τί λόγος ! Ὁ κόσμος σας δὲν εἶναι σὲ κατάσταση νὰ θελήση νὰ μὲ καταλάβη. Ἄλλοι ἀπὸ πρόληψη, κι ἄλλοι, ἁπλούστερα, ἀπὸ κουταμάρα, παίρνουνε στὴ θάλασσά μου γιὰ ξέρα καὶ τὸν ἀφρό. Ἂν τύχη νὰκούσουνε στιχουργημένο ἀπὸ μένα κανένα κοινὸ λυρικὸ τόπο μεγάλης γενικῆς ἔννοιας, θὰ κάνουνε σὰ νὰκοῦνε τὴ φαινομενολογία τοῦ Ἔγελου. Μὲ τὸ δίκιο τους. Ἂν τοὺς διαβάσω κανένα μου τραγούδι σὲ μιὰ παιδούλα μαυρομάτα, ἁπλὸ καὶ καθαρὸ ὅσο παίρνει, μὰ πάντα ποιητικό, δηλαδὴ κάπως, καὶ πάντα, σχετικὰ μὲ τὸν πεζὸ τὸ λόγο, ἀποσκεπαστό, θὰ γουρλώνουνε τὰ μάτια καὶ θὰ ρωτᾶνε ποιά εἶν' αὐτὴ ἡ παιδοῦλα, τί εἶδος αἴνιγμα νὰ εἶναι, καὶ τί θέλω νὰ πῶ μὲ τὰ μαῦρα μάτια ! Ποίημα βγαλμένο ἀπὸ μιὰ συγκινητικὴ περιπέτεια τῆς ἴδιας μου ζωῆς τὸ πῆρανε σὰ γεννημένο ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν Ἐνεάδων τοῦ Πλωτίνου. Κάποιο ἄλλο πάλε, μυστηριώδικο κάπως τραγούδι μου, ὀνομασμένο Μέδουσα, μὰ ποὺ ἔδειχνε κινημένο ἀπὸ κάποιο πάθος πολὺ πεσιμιστικὸ ὥστε νὰ εἰπωθῆ καθαρώτερα, τὸ πῆρανε πὼς γράφτηκε ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ κάποιου φίλου μου ποιητῆ ποὺ τὰ εἶχε βάλει μ' ἐμένα τὶς μέρες ἐκεῖνες. Ἡ τελευταία μου παρουσίαση—ἀναγκαστικὴ—μὲ τὸν κόσμο τούτη : Διάβασα κάτι, σὰν ἐπικὸ κατάλογο τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων τοῦ Βουλγαροχτόνου στὴ Μακεδονία. Ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ». Μακεδονία—Βούλγαρος—Βουλγαροχτόνος, εἶναι μαζὶ καὶ θέματα δημοσιογραφικά. Στὴν ἡμερησία διάταξη. Καὶ ὅμως νομίζω πὼς οἱ πιὸ πολὺ ἀπὸ τοὺς ἀκροατές μου—ἡ σάλα γιομάτη ἀπὸ τὰ ἀφρόγαλα τοῦ λεγόμενου καλοῦ κόσμου—δὲν καταλάβανε τίποτε. Κάποια κύρια ἱστορικὰ ὀνόματα σλάβων καὶ βυζαντινῶν καπετανέων τὰ πήρανε κάποιοι γιὰ προσηγορικὰ καὶ ρωτούσανε τί θὰ ποῦνε. Καὶ τὸ ποίημα καθαρώτατης μορφῆς. Μιὰ μεταφορὰ στὴν ποίηση μιᾶς σελίδας ἀπὸ τὴν Ἱστορία τοῦ Παπαρρηγόπουλου.—Αὐτὸ μοῦ ἔλειπε τώρα, νὰ βροντοφωνῶ στίχους ἀπὸ βήματα συλλόγωνε, σὰ στὴ μακάρια ἐποχὴ ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια ποὺ εἶχε κατοντήσ' ἡ ποίηση μιὰ πολιτικὴ ρητορική, καὶ κάτι πιὸ ξεπεσμένο ἀκόμα.

12

Οἱ δραματογράφ' εἶν' ἐκεῖνοι ποὺ κρατάνε τὴ δραματικὴ τέχνη στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι. Ἐκεῖνοι ποὺ τὴν ἔχουν ἐπάγγελμα τὴ δραματογραφία.

13

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ—εἴμουνα παιδί. Ἔπιασε φωτιὰ τὸ σπίτι μας. Ἀντὶ νὰ βοηθήσω γιὰ τὸ σβύσιμο, καθὼς ὅλοι οἱ ἄλλοι τοῦ σπιτιοῦ, βγῆκα ἔξω μὲ τὸν ξένο κόσμο ποὺ ἔκανε χάζι ἀπέξω, καὶ χάζευα κ' ἐγώ, ἀγναντεύοντας τὸ σπίτι μου ποὺ καίγοταν Μοῦ ἔφυγε μάλιστα κ' ἕνα περίεργο ξεφωνητό. Ἔλεγα πρὸς τοὺς γῦρο μου, κοιτάζοντας τὸ σπίτι μου ποὺ καίγοτ-ν. Ἔλεγα καὶ ξανάλεγα : «Κλαίω καὶ γελάω ! Κλαίω καὶ γελάω !» Κάποιος μάλιστα μ' ἄκουσε καὶ γέλασε μὲ τὴν περίεργη φράση μου καὶ τὴν εἶπε καὶ σὲ ἄλλους καὶ γελάσανε κι αὐτοί. Κ' ἔτσι ἄθελα ἐφάρμοζα, δωδεκαχρονίτης penseur τοῦ γλυκοῦ ἥρωοῦ, τὴν ἀρχὴ κάποιωνε σημερινῶνε φιλόσοφων ποὺ τὸν κόσμο δὲν τόνε νοιώθουνε παρὰ σὰν ἕνα θέαμα γιὰ μιὰν ἀπόλαψη καλαισθητική.—Περάσανε χρόνια. Μιὰ βραδιὰ βρέθηκα σ' ἕνα σπίτι, γνώριμο, μὰ πάντα ξένο. Τὸ σπίτι ἔπιασε φωτιά. Πῆρα τὸ καπέλλο μου κ' ἔφυγα σὰν ἀστροπή. Ἔτρεξα στὸν ἀστυνομικὸ σταθμὸ τῆς γειτονιᾶς, φώναξα, ζήτησα τὴ βοήθεια τοῦ πυροσβεστικοῦ λόχου, τὸν ἔβαλα μπροστά, καὶ τράβηξα ἥσυχα νὰ κοιμηθῶ. Ὁ λόχος ἔφτασ' ἔγκαιρα κ' ἔτσι σβύστηκε ἡ φωτιά, γλύτωσε τὸ σπίτι. Ὕστερ' ἀπὸ καιρό, ἕνα βράδι, ἡ κυρία τοῦ σπιτιοῦ ποὺ κιντύνεψε νὰ καῇ, μὲ ρότησε γελώντας τί ἔγινα τὴ βραδιὰ ποὺ πῆρε φωτιὰ τὸ σπίτι. Ὅταν τῆς εἶπα πὼς ἔτρεξα στὸν πυροσβεστικὸ σταθμό, ξαφνίστηκε : — Μπᾶ ! κ' ἐμεῖς νομίσαμε πὼς τρόμαξες καὶ πῆρες τὸ καπέλλο σου κ' ἔφυγες !— Γιὰ νὰ τὰ σημειώνω τώρα τἀσήμαντα τοῦτα, θορρῶ πὼς κάποιο νόημα θὰ κρέμεται ἀπὸ κεῖνα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ*)

Καθὼς δείχνετκι, στὰ παραπάνω δὲν προσπάθηκα νὰ καταστρώσω σχέδιο τῆς μελλόμενης κοινωνίας, οὔτε τὸ σκελετὸ τοῦ σοσιαλιστικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ζωῆς. Σὲ τέτια ἀέρινα παλάτια κατάφευγε ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα ὅσο ἦταν πόθος εὐλαβὴς καὶ οὐτοπία. Μὲ τὴν ἀτελή μου ἔκθεση θέλησα νὰ ὑποδηλώσω μοναχὰ τὶς τάσεις τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης καὶ μαζί της καὶ τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδέας. Μὰ ἂν αὐτὲς οἱ τάσεις δὲ μποροῦν νὰ μᾶς δόσουν μιὰ ἰδέα καθαρὴ τῆς μελλοντικῆς μορφῆς τῆς κοινωνίας, ὡστόσο μᾶς δείχνουν ἂν ἡ ἐξέλιξή της τραβάει στὴν ἀνώτερη ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ ἢ στὸ χαμό του καὶ στὴ βαρβαρότητα. Γιατὶ πρέπει νάχη κανένας ἀλλόκοτη ἀντίληψη πολιτισμοῦ γιὰ νὰ θωρῆ σὰν πισοδρόμημα τὸ ξάπλωμά του σ' ὅλες τὶς τάξες τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμό του σὲ μερικὲς μονάχα, ὅπως εἶναι σήμερα. Κ' ἡ ἀλλόκοτη αὐτὴ ἀντίληψη, ὅσο κι ἂν πηγάζη ἀπὸ ἄγρια κατώτερα ἀνθρώπινα ψυχόρμητα σὲ μερικούς, σὲ ἄλλους ριζώνεται ἀπὸ κάποια πρόληψη καὶ κακὴ ἐκτίμηση τῆς πραματικότητας καὶ τῆς ἱστορίας.

«Χρειάζεται μιὰ τάξη νὰ δουλεύη κ' ἡ ἄλλη νὰ δημιουργῆ μὲ ἄνεση», τσαπαλίζει κάθε αἰσθηματιστὴς τῆς ζωῆς μαζὶ μὲ τὸν αὐθάδη φιλόσοφο τοῦ καπιταλισμοῦ. Καὶ τώντις στὴν ἱστορία βλέπομε ὅπου ἄκμασαν οἱ τέχνες κ' οἱ ἐπιστήμες νὰ καλλιεργοῦνται τοῦτες ἀπὸ μιὰ τάξη ποὺ ζοῦσε μὲ ἄνεση κ' εὐημερία. Κι ὁ Πλάτωνας κι ὁ Ἀριστοτέλης δὲ μποροῦσαν νὰ φανταστοῦν τὴν ὕπαρξη τῆς κοινωνίας δίχως δούλους. Ἀλλὰ πράγματις στὸν καιρό τους δὲ μποροῦσε ὄχι μόνο νὰ νοηθῆ, μα καὶ νὰ ὑπάρξη κοινωνία δίχως δούλους. Οἱ δοῦλοι στὴν ἀρχαιότητα δὲν ἦταν μόνο οἱ κυριότερες παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς κοινωνίας, μὰ σύγκαιρα κι ὄργανα παραγωγῆς. Ἡ ἀνεξέλιχτη τεχνικὴ τοῦ καιροῦ τους ἔκανε ἀναπόφευχτο στοιχεῖο τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Ἦταν οἱ σημερνὲς μηχανές. Κι ὁ Ἀριστοτέλης νειρεύονταν πὼς ἂν μποροῦσε κάθε σύνεργο νὰ δουλεύη αὐτόματα, σὰν τὰ τεχνουργήματα τοῦ Δαίδαλου ἢ σὰν τὸν τρίποδα τοῦ Ἥφαιστου, οὔτε ὁ μάστορης θὰ χρειαζονταν τοὺς καλφάδες του οὔτε ὁ ἀφέντης τοὺς δούλους. Κι ὁ Ἀντίπαρος, ἕλληνας ποιητὴς τοῦ τελευταίου π. Χ. αἰώνα, χαιρέτησε τὸ

*) Ἡ ἀρχή του στὸν ἀριθ. 340.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ Σ. ΑΛΕΞΙΟΥ

"RIDI PAGLIACIO,,*)

8 Αὐγούστου.

Σήμερα ὁ ταχυδρόμος μοῦφερε ἕνα γράμμα ποὺ δὲν τὸ περίμενα. Ὁ Φίλιππας μοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πὼς στενοχωριέται γιὰ μένα. Ἔμαθε, λέει, πὼς εἶμαι ἄρρωστη καὶ μὲ παρακαλεῖ νὰ τοῦ πῶ «σὲ δυὸ γραμίτσες»—μόνο σὲ δυὸ γραμίτσες, ἂν εἶν' ἀλήθεια. Τίποτε ἄλλο δὲ μοῦ ζητᾶ· αὐτὸ θἄναι μιὰ μεγάλη χάρη—ποὺ τολμᾶ νὰ περιμένει ἀπὸ τὴν καλοσύνη μου.—Ὁ καημένος ὁ Φίλιππας, πόσο μακρυὰ βρίσκεται ἀπ' ὅλα κεῖνα τὰ θλιβερὰ πράματα ποὺ μὲ τριγυρίζουνε ἐμένα τώρα, ποὺ προκάλεσα ἐγὼ ἡ ἴδια νὰ μὲ τριγυρίσουνε γιὰ νὰ περάσει κ' ἐμένα ἡ ὥρα μου !

*) Ἡ ἀρχή του στὸν ἀριθμὸ 340.

Ἥσυχα ἥσυχα, ὑποτάχτηκε στὴ ζωὴ ποὺ τὸν ἔβαλαν ν' ἀκολουθήσει. Χωρὶς φωνὲς κι ἀνώφελες διαμαρτυρίες—χωρὶς πρὸ πάντων μεγάλα δυσκολοπίστευτα λόγια. Ἀκολούθησε τὰ γεγονότα δίχως νὰ χρειαστεῖ ἀνάγκη νὰ τὸν σπρώξουνε νὰ πάει μὲ τὴ βία. Καὶ τώρα—ἔπειτα ἀτὸ τόσον καιρὸ μοῦ ξαναγράφει πὼς δὲν ἔπαψε νὰ μὲ θυμᾶται, (ἀπόφυγε νὰ μεταχειριστεῖ καὶ λέξη «μ' ἀγαπᾶ») καὶ μοῦ ζητᾶ νὰ τοῦ γραψω πῶς εἶμαι, νὰ ἡσυχάσει.

Ὁ καημένος δ' Φίλιππας.! ποῦ νὰ ξέρει πὼς τὰ συμπαθητικά του λόγια δὲ μοῦ προξένησαν κανένα ἄλλο αἴσθημα, ὄξω ἀπὸ τὴν κάπως ἀλλόκοτη ἐντύπωση ποὺ μοῦ κάνουν πάντα οἱ ἀληθινὰ, ὄμορφες κ' εὐγενικὲς ψυχές....Παλιᾶς μόδας πολύτιμο φόρεμα, ποὺ ὅσο ὡραῖο κι ἂν εἶναι — δὲ βάζεται πιά, δίχως νὰ κάμει ἀποκριάτικον αὐτὸν ποὺ τὸ φορεῖ

Νὰ τοῦ ἀπαντήσω ; Μὰ καὶ τί νὰ τοῦ πῶ ; Αὐτὸ δὲ θὰ γίνει αἰτία νὰ ξαναφέρουμε πάλι πίσω τὰ ξεχασμένα ; καὶ πρὸς τί τώρα πιά ; Ποιός ὁ λόγος νὰ παρουσιαστῶ ἄλλη μιὰ φορὰ μπροστά του;

Ὁ Λώρης ἂς ἀναλάβει νὰ τοῦ γράψει. Θὰ τοῦ τὸ πῶ κι ἂν θέλει ἂς τὸν πληροφορήσει πὼς εἶμαι καλά, πολυ καλά, καὶ νὰ μένει ἥσυχος. Ἀπέχω τόσα μίλια ἐγὼ τώρα ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς αἰσθηματικότητες, ποὺ θορρῶ πὼς μόνο γιὰ ὑποκρισίες καὶ γιὰ ψευτιὲς θἄμαι ἱκανὴ ἀπὸ τώρα κ' ἔμπρός.

13 Αὐγούστου.

Εἴμουνα ὄξω μὲ τὸ Λώρη. Πήγαμε μακρυὰ στὴν ἐξοχή, καὶ περπατήσαμε ὧρες οἱ δυό μας ὁλομόναχοι στὰ χωράφια.

Μοῦ μίλησε γιὰ τὸ καινούργιο του Ρομάντζο ποὺ θὰ γράψει· καὶ μοῦ ἀνάλυσε τὴν ὑπόθεσή του. Μιλοῦσε γεμάτος ὅλος ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ βιβλίου του καὶ τὰ μάτια του στράφτανε — καὶ θαύμασα ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ βαθειά του σκέψη καὶ τὴ μεγάλη του φαντασία ! Καὶ μοῦ φάνηκε παράξενο πῶς γνωριστήκαμε καὶ πῶς μ' ἀγάπησε, κὰι συλλογίστηκα τὰ περασμένα ποὺ μᾶς ἔφεραν τόσο κοντά, ἐνῶ οἱ δρόμοι μας εἶταν τόσο διαφορετικοί.

Μοῦπε πὼς θὰ παντρευτεῖ, μοναχὰ πολὺ πλουσία γυναίκα, γιατὶ τοῦ χρειάζονται πολλὰ - παρὰ πολλὰ πράματα γιὰ ὅ,τι ὀνειρεύεται.

— Δὲ θὰ τὴν ἀγαπήσω ἴσως ποτὲ τὴ γυναίκα αὐτὴ—ἀκριβῶς γιατὶ θὰ ξέρω πὼς μ' ἐπῆρε γιὰ τ' ὄνομα μου κ' ἐγὼ γιὰ τὴν περιουσία της. Εἶμαι [illegible]

ἔδρεμα τοῦ νερόμυλου σὰν ἐλευτερωτὴ τῶν σκλάβων γυναικῶν καὶ καθιερωτὴ τοῦ χρυσοῦ αἰώνα. Ἐδῶ εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς δύναμης τοῦ νοῦ ἑνὸς ἕλληνα ποιητὴ κ' ἑνὸς ἕλληνα φιλόσοφου ἀπὸ ἕναν γερμανὸ ἀστικὸ φιλόσοφο τῆς ἐποχῆς μας. Ἐκεῖνοι ὑποψιάζονταν μέσα στὸ μάκρος τῶν αἰώνων τὴν ἐπανάσταση τῆς μηχανῆς, τούτος ζώντας μὲς ἡν ἐπανάσταση νοσταλγούσε καιροὺς ἄγριους, ποὺ ἤταν τέτοι ἀπὸ ἀνάγκη τῶν πραμάτων. Οἱ μηχανὲς εἶναι οἱ ἐπαναστάτρες τῆς ζωῆς σήμερα, πού, ὅτως εἴπαμε παραπάνω, θὰ κάμουν περιττὴ τὴ δουλεία μιᾶς τάξης γιὰ νὰ πολιτίζεται καὶ νὰ δημιουργὴ ἡ ἄλλη μὲ ἄνεση. Ἡ σοσιαλιστικὴ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας μὲ τὴν κατάργηση τῶν τάξεων ποὺ τείνει, δὲν ἔρχεται νὰ καταλύση τὸν πολιτισμό, μὰ νὰ τὸν ἁπλώση σ' ὅλη γενικὰ τὴν κοινωνία, νὰνοίξη ἐλεύτερο ἔδαφο δημιουργίας σὲ ὅλες τὶς τάξεις καὶ σὲ ὅλα τάτομα ποὺ ἔχουν μέσα τους τὴ σπίθα τῆς καὶ τὴν ἀνάγκη της.

Καὶ σ' ἕναν τέτιο κοινωνικὸ ὀργανισμὸ ποὺ δίνει τὴν ἐλευτερία στὸ ἄτομο νὰ ἐργάζεται καὶ σύνωρα νὰπολλαβαίνη, ποὺ ἐπιτρέπει σὲ ὅλους καὶ τοὺς εὐκολύνει μάλιστα νὰναπτύξουν καθένας τὴν ἀτομική του ἰδιοφυΐα, ποιός εἶναι ὁ κίντυνος ποὺ τρέχει ἡ τέχνη; Ἡ τέχνη δὲν ἔχει τὴν αἰτία της καὶ τὴν πηγὴ στὸν πλούτο, μὰ στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι μιὰ ἀνάγκη ἀνθρώπινη, ποὺ κ' οἱ ἄγριοι τὴν ἔχουν καὶ ποὺ μὲ τὴ μορφὴ τῆς ποίησης, τῆς μουσικῆς, τοῦ χοροῦ ἔδειξε τὸ πιὸ βαθύ της μεγαλεῖο καὶ τὴν πιὸ ὡραία χάρη ἐκεῖ ποὺ ἀνάβλυσε ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ, τοῦ πλήθους, τοῦ ὄχλου, ὅπως βρίσκει εὐχαρίστηση νὰ τὸν ὀνοματίζη κάθε αἰσθητιστὴς μαζὶ μὲ τοὺς ψωράχοντες καὶ τοὺς ταλαράδες. Ποιὰ λογικὴ μὰς λέει πὼς μιὰ ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ, ποὺ εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ σοσιαλισμοῦ, θὰ συντελέση στὸ χαμὸ τῆς ψυχικῆς αὐτῆς ἀνάγκης, ὅπως εἶναι ἡ τέχνη; Ἀπεναντίας τὸ ξάπλωμα τῆς μάθησης, τῆς γνώσης, τὸ πλάτεμα τοῦ ὁρίζοντα τῆς σκέψης, τὸ ἐξευγένισμα τῆς ψυχῆς, τῶν συνηθειῶν, τῶν τρόπων, τὸ ξανάσασμα ἀπὸ τὶς βαριὲς φροντίδες δὲ θὰ ξήνουν τὴν ἀνάγκη αὐτὴ τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ, δὲ θὰ τοῦ ἀναπτύξουν τὸ αἴσθημα τῆς ὀμορφιάς, δὲ θὰ βοηθήσουν στὸ νὰ ξυπνήσουν μέσα του περσότερο οἱ κρυμένες του δυνάμεις;

Μὰ ἡ τέχνη δὲν εἶναι γιὰ τοὺς πολλούς, θὰ μοῦ ποῦν οἱ αἰσθητιστές; εἶναι γιὰ τοὺς λίγους, τοὺς ἐκλεχτούς. Ἂς τὸ δεχτῶ γιὰ μιὰ στιγμὴ γιὰ νὰ τοὺς κάμω χάρη. Μὰ οἱ ἐκλεχτοὶ αὐτοὶ βρίσκονται σήμερα μέσα στὶς τάξες τῶν ἀρχόντων ἀπὸ γέννηση ἢ πλούτο; Ἡ αἰσθητικὴ τῶν ἀγαθῶν ἀστῶν, τἀνιδέο τῶν ἀγοραίων καὶ τῶν χυδαίων ἀγαναχτοῦν τὴν πένα καὶ τὰ χείλη τῶν ἐκλεχτῶν τοῦ πνεύματος στὴν ἐποχή μας. Μὰ σὲ ποιὰ τάξη βρίσκονται αὐτοὶ οἱ ἀγαθοὶ ἀστοί, κ' οἱ ἀγοραῖοι κ' οἱ χυδαῖοι; Κ' εἶναι τὸ ἰδανικὸ τοῦ σοσιαλισμοῦ ἡ μόρφωση ποὺ ἔχουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀγαθοὶ ἀστοὶ κ' οἱ ἀγοραῖοι κ' οἱ χυδαῖοι; Τὰ σκολιά, τὰ θέατρα, οἱ ἀκαδημίες, τὰ περιοδικὰ κ' οἱ ἐφημερίδες, ποὺ ξεβράζουν καὶ μορφόνουν τὴν αἰσθητικὴ ποὺ ἀγαναχτεῖ τοὺς ἐκλεχτούς, δὲν εἶναι ἱδρύματα τοῦ καθεστῶτος ποὺ γυρέβει νὰ τὸ γκρεμίση ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα; Καὶ τὸ καθεστὼς αὐτὸ ποὺ δίνει τὸν ἄνθρωπο στὶς ὑλικὲς ἀνάγκες τῆς ζωῆς καὶ τὸν κάνει κυνηγὸ καὶ σκλάβο τοῦ χρήματος, γιατὶ χωρὶς αὐτὸ τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ προοδέψη, δὲν εἶν' ἐκεῖνο ποὺ σέρνει τόσες καὶ τόσες ἐκλεχτὲς ἰδιοφυΐες στὴ ρουτίνα, τὶς ἀναγκάζει νὰ ὑποταχτοῦν στὴν αἰσθητικὴ τῶν ἀγαθῶν ἀστῶν μὲ τὸ δίλημα ποὺ στυλόνει μπρός τους, ἢ νὰ στερηθοῦν κάθε ἀπόλαψη τῆς ζωῆς, νὰ θαφτοῦν στὴν ἀφάνεια ἢ νὰ συμορφωθοῦν μὲ τὶς ἀπαιτήσεις του; Αὐτὸ τὸ καθεστὼς δὲν εἶν' ἐκεῖνο ποὺ ἔριξε στὴ δυστυχία ἕναν Ρέμπραντ, ποὺ στέρησε τὴν ἄνεση τῆς ζωῆς ἀπὸ ἕνα Μπετόβεν, ποὺ ἔσβυσε ἀπ' τὴν πείνα ἕνα Σούμπερτ, γέννησε τἀριστουργήματα ἑνὸς Μιλλὲ σ' ἕναν ἀχερεῶνα μέσα, ξέβρασε στὸ νοσοκομεῖο ἕνα Βερλαίν, ἔπιρωξε στὴν αὐτοκτονία ἕναν Κλαῖστ, κατάντησε ρουτινιέριδες τῆς πλουτοκρατίας ἕνα Λέμπαχ κ' ἕναν Ἄουπτμαν, σταμπαδόρο τῶν Χοετζόλερν ἕνα Μέτζελ, ποὺ ἔπνιξε καὶ πνίγει, ταπείνωσε καὶ ταπεινόνει, ἐξευτέλισε κ' ἐξευτελίζει τὴ ζωή, τὴν ἰδιοφυΐα, τὸ χαραχτήρα, τὴν περφάνια τόσων γνωστῶν κι ἄγνωστων ἐκλεχτῶν ψυχῶν; Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο καθεστὼς ποὺ κατεδίκασε στὰ ὑπόγεια τῶν τυπογραφείων κ' ὕστερα στὸ θάνατο στὴν ψάθα ἕναν Κρυστάλλη; Δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀνομία ποὺ δὲν ἀφίνει ἕναν Καρκαβίτσα νὰ ξεδιπλόση ὅλη τὴ δημιουργική του δύναμη, ποὺ θέλει νὰ ἐπιβάνη σ' ἕναν Παλαμὰ νὰ πνίξη τὴν πίστη καὶ τὸν ἐνθουσιασμό του σὲ μιὰ ἰδέα, ποὺ πετάει σχολάρχη σ' ἕνα νησὶ τὸ Γρυπάρη, ἐξορίζει στὴ δημοσιογραφία τὸν Κοντυλάκη, τὸ Μητσάκη, τὸ Νιρβανα καὶ δὲν ξέρω ἄλλον ποιόν, πεδικλόνει τὴν παραγωγικὴ ὁρμὴ τοῦ Βλαχογιάννη, θέλει νὰ στομόση τὴν πένα ἑνὸς Παρορίτη, βάζει σχεδὸν ἐκτὸς μάχης μιὰ δύναμη κοινωσικὴ σὰν τοῦ Σκληροῦ κ' ἐκεῖ ποὺ δίνει τὴν περίστασι σὲ κάθε ἐρασιτέχνη, τέκνο παραλή, νὰ τυπόνη τὰ πάρεργα τῆς τεμπελιάς του, δὲν ἔδοσε οὔτε εἶναι καμιὰ ἀπαντοχὴ νὰ δόση τὴ χαρὰ στοὺς ἐκλεχτοὺς νὰ δοῦν περισωμένο ἀπ' τὴν ἀλησμονιὰ ἔστωντας καὶ μέρος τοῦ ἔργου τοῦ Παπαδιαμάντη; Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ καθεστὼς ποὺ τὰ μετρᾶει ὅλα μὲ τὴν ἀξία τοῦ χρήματος, μὲ τὴν ὑλικὴ ὠφέλεια τῆς κοινωνίας, ποὺ περγελάει σὰν ἀνώφελη κάθε χαρὰ τοῦ νοῦ, κάθε δίψα τῆς ψυχῆς, κάθε λαχτάρα τῆς καρδιᾶς ὅζω ἀπ' τὸ χυδαῖο καὶ τὸ τριμένο, κάθε προσπάθεια κι ὁρμὴ ὅζω ἀπ' τὸ κυνήγημα κοινωνικῆς ἀποκαταστάσεως, ἀσφκλίσματος τῆς ὑλικῆς ζωῆς τἀτόμου; Δὲν εἶν' αὐτὸ τὸ καθεστῶς ποὺ ἀπαιτεῖ νὰ πνίξη καθε εὐγένεια ψυχική, νὰ ταπεινόση κάθε περηφάνεια, νὰ λυγίση καθε χαραχτήρα, νὰ σβύση κάθε ὁρμὴ ἀνώτερη, νὰ τὰ ὑποτάξη, νὰ τὰ συνταιριάση καὶ νὰ τὰ ἰσιάξη ὅλα μὲ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἠθικῆς, τῆς αἴσθησης καὶ τῆς αἰσθητικῆς τοῦ ἀγαθοῦ ἀστοῦ, τοῦ ἀγοραίου καὶ τοῦ χυδαίου; Ποιοί εἶν' ἐκεῖνοι οἱ ἐκλεχτοὶ ποὺ μπόρεσαν κι ἀνάπτυξαν ὅλη τὴ φυσική τους ἱκανότητα κάτω ἀπ' τὸ σημερνὸ κοινωνικὸ καθεστὼς δίχως τὴ σύμπτωση ἢ τὴν προστασία τοῦ πλούτου;

Κ' ἔπειτα ἀποκοτοῦν οἱ ἐκλεχτοὶ νὰ μιλοῦν γιὰ τὴν ἐξαίρεση, γιὰ τὴν ἀνθρώπινη διαφορά, ποὺ εἶναι φόβος μὴ χαθῆ ἀπ' τὴ ζωή, ἂν καθιερωθῆ ἕνα σοσιαλιστικὸ καθεστὼς στὴν κοινωνία! Μὰ ἡ σημερνὴ ἀστικὴ κοινωνία βασίζεται στὴν ἀνθρώπινη διαφορὰ ἢ στὴ διαφορὰ τῶν ὑλικῶν μέσων ἀναμεταξὺ στοὺς ἀνθρώπους; Πὼς ὑπάρχει διαφορὰ φυσικων ἱκανότητων ἀνάμεσα στοὺς τελευταίους, δὲ σκέφτηκε ποτὲ σοσιαλιστὴς νὰ τἀρνηθῆ ἢ νὰ τὸ συζητήση. Μὰ ρωτῶ πάλι: Ποιές φυσικὲς ἱκανότητες τοῦ ἀνθρώπου βοηθᾶει νὰναπτυχτοῦν τὸ σημερνὸ καθεστώς; Τὶς ἀνώτερες ψυχικὲς καὶ διανοητικές, ἢ τὶς κατώτερες τοῦ ὑπολογισμοῦ, τῆς ἐπιχειρηματικότητας, τοῦ κέρδους, τῆς ἐκμετάλλεψης τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων; Καὶ γιὰ νὰ μείνω μόνο στὴν περιοχὴ τῆς τέχνης, ποιὲς ἰδιοφυΐες βρίσκουν εὐκολότερα ἔδαφος καὶ προκόβουν σήμερα, ἐκεῖνες οἱ λιγοστὲς ποὺ κλειούνται στὴν ἀξιόπρεπη ἱερουργία τοῦ ἰδανικοῦ τους, ἢ οἱ ἄλλες, οἱ πολλὲς ποὺ καταντᾶν τὴν τέχνη τους δούλα τῶν ἀγαθῶν ἀστῶν καὶ δημόσια τῶν ἀγοραίων καὶ τῶν χυδαίων; Λ. χ. οἱ ἕνας δυό τοῦ τόπου μας δραματογράφοι ἀπὸ ψυχικὴ ἀνάγκη ἢ οἱ φαρσοποιοὶ καὶ θεαματοσυνθέτες, ποὺ ἡ ἔμπνευτή

κης περιπλάνησης τὴ νοσταλγία. Τίποτε δὲ θὰ μὲ ὑποτάξει ἐμένα στοὺς νόμους τῆς νοικοκυρίστικης ζωῆς. Οὔτε ἡ ἀγάπη! Οὔτε αὐτή, μ' ὅλο ποὺ ξέρω πὼς τίποτε δὲν ἀξίζει στὸν κόσμο ὅσο ἐκείνη! Γιατί κι αὐτὴ τὴ θέλω διαβατάρικη καὶ τσιγγάνικη! Βαθιὰ-ζωντανὴ ἀνθρώπινη ποὺ νὰ μὲ κυριαρχήσουνε οἱ στιγμές της ὅλο, τὰ μπράτσα της τὰ θέλω νὰ μ' ἀγκαλιάζουνε σφιχτά, καὶ τὰ χείλια της τὰ θέλω νὰ κάτνε. Μὰ μόνο γιὰ λίγο· τὸ αἰώνιο τὸ σίγουρο, τὸ συνηθισμένο, τὸ σιχαίνουμαι καὶ τὸ βαριοῦμαι. Ἡ γυναίκα ποὺ μὲ καρτερεῖ μὲ πάθηση καὶ ὑπομονὴ καὶ λατρεία μὲ κουράζει. Διαβατάρικη καὶ τσιγγάνικη, ὅπως μοῦ τὴ δίδεις ἐσύ!

Ὅπως τοῦ τὴ δίνω ἐγώ, διαβατάρικη καὶ Τσιγγάνικη! Ἂς εἶναι Κάλλιο νὰ μὴν ξέρει τὴν ψυχή μου, νὰ μὴν τὴ μάθει ποτέ του γιὰ νὰ μὴ τὴν ταπεινώτει ποτὲ μὲ τὸν οἶχτο του. Διαβατάρικη καὶ Τσιγγάνικη, ὅπως τοῦ τὴ δίνω ἐγώ!

. . . . . .

Σήμερα ἡ Μαίρη μοῦ γύρισε τὴ βίζιτα ποὺ τῆς ἔκαμα. Φοροῦσε μιὰ θαυμάσια τουαλέττα, καὶ τὰ μάτια της ἀχτινοβολοῦσανε ἀπὸ τὴν παράξενη φλόγα τῆς γυναίκας ποὺ περιμένει. Φαντάστηκε ἄραγε πὼς θἀρχόταν κι ὁ Λώρης; Ἢ μόνο ἡ σκέψη πὼς ἐγὼ θὰ τοῦκανα λόγο γιὰ τὴν ὀμορφιά της, τῆς ἔδωσε αὐτὴ τὴν καταυχαριστημένη ὄψη; Ποιός ξέρει. Ὅ,τι κι ἂν εἶναι ἐγὼ θὰ τοῦ τὴν παινέσω ὅσο μπορῶ καὶ θὰ τὰν καταφέρω νὰ τῆς κάμει τὸ χατῆρι της. Ἐπὶ τέλους ἡ ὑπόθεση αὐτὴ πρέπει νὰ τελειώσει, μόνο ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ μὴ μοῦ λείψει ἡ ψυχραιμία Πρέπει μὲ ἀπάθεια νὰ διευθύνω τὰ πράματα. Ἀνάγκη πᾶτα νὰ φέρω ὡς τὴν ἄκρη τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ κυνηγῶ μὲ κάθε τρόπο. Στὸ κάτω-κάτω δὲν εἶναι λίγο ἐκεῖνο ποὺ θέλω. Τουλάχιστο θὰ νοιώθω ὕστερα τὴν περηφάνεια τῆς ἀνακάλυψης. Τῆς ἀνακάλυψης νὰ δικσκεδάζει κανένας τὴ μονοτονία του μὲ τὰ βάσανα ποὺ θὰ κάνει τῆς ψυχῆς του μονάχος του καὶ νὰ γελᾶ μὲ τοὺς σπασμοὺς τοῦ πόνου της! Ἔπειτα μήπως δὲν εἶναι ἄνθρωποι ποὺ παιδεύουνε ζῶα γιὰ νὰ γελάσουνε μὲ τὴν ἀγωνία τους; Ἔτσι ἀπαράλλαχτα κ' ἐγὼ θέλω νὰ γελάσω, καὶ δὲ βρῆκα πιὸ δικαιολογημένο μέσο παρὰ τυραννώντας τὴ δική μου ψυχή! . . . .

Μιλήσαμε γιὰ βιβλία. Μοῦπε πὼς τώρα ἔχει νὰ μοῦ δανείσει ὅσα θέλω. Ὁ ἄντρας της ὁ *καημένος*, ἔτσι εἶπε, τῆς κρατοῦσε ἀπὸ τὸ ταξίδι ἕναν κόσμο, ἕναν κόσμο ἔκτακτα βιβλία. Μοῦ θαύμαζε ἐξαιρετικὰ κάποιο ἀνηθικώτατο γιὰ τὴ δύναμη ποὺ ναι γραμμένο. Ὅπως κουβέντιαζε, ὅλα τὰ ἔνστιχτα τῆς ἐρωτικῆς γυναίκας ξυπνοῦσανε καὶ περνοῦσαν ἀπὸ τὰ μάτια της καὶ τὴν κάνανε πολὺ ὄμορφη. Μολαταῦτα μοῦ φάνηκε παράξενο πῶς μπόρεσε καὶ διάβασε παρόμοιες σιχασιὲς καὶ δὲν ἀηδίασε.. Μὰ καὶ ὁ ἄντρας πάλι τρελλὸς εἶναι ποὺ τῆς δίνει τέτοιου εἴδους συντροφιὲς προκειμένου νὰ φεύγει καὶ νὰ τὴν ἀφήνει μοναχή; Ἀκατανόητο!

Σιγὰ σιγὰ ἦρθε ἡ ὁμιλία στὸ Λώρη καὶ μὲ ρώτησε ἂν τὸν βλέπω, μ' ἀδιαφορία καλὰ προσποιημένη.

Εἶταν περίεργη νὰ τὸν δεῖ. «Θὰ τὸ πιστέψεις, ἀγαπημένη μου; μ' αὐτὸ τὸ *παιδί*, καὶ τόνισε τὴ λέξη παιδί, οὔτε μιὰ φορὰ δὲ συναντήθηκα. Τὸ γνώρισα ὅταν πρωτοῆρθε ἀπὸ τὴν πατρίδα μου. Τὰ σπίτια μας εἶταν ἀντικρύ. Ἐκεῖνος ἀκόμα μὲ τὴ στολὴ τοῦ Λυκείου σοβαρὸς σοβαρὸς πάντα κι ἀμίλητος. Κάποτε-κάποτε μοῦστελνε βιβλία καὶ τὸ θαρροῦσε πιὰ ὑποχρέωση νὰ μοῦ στέλνει ὅ,τι εὕρισκε καλό. *Καὶ τότε* εἶταν ὄμορφος· ὤ, εἶταν πολὺ ὄμορφος τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ κ Λώρης!» Σ' αὐτὸ πάλι ὅλα τὰ ἔνστιχτα τῆς ἐρωτικῆς γυναίκας περάσανε ἀπὸ τὰ μάτια της καὶ πάλι μοῦ φάνηκε πολὺ ὄμορφη καὶ πολὺ δικαιολογημένη. Εἶχε δίκιο, εἶναι

τους κεντρίζεται ἀπ' τὰ ποσοστὰ καὶ θερμαίνεται ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἐπιτυχία, οἱ δυοτρεῖς ἐκλεχτοὶ διηγηματογράφοι μας ἢ οἱ ἀναγνωσματογραφιάδες τῶν ἐφημερίδων ; Οἱ δυοτρεῖς ζωγράφοι ἢ γλύπτες ποὺ ἔχουν μιὰ λαχτάρα κ' ἕνα ἰδανικὸ τέχνης ἢ οἱ σταμπαδόροι παραλήδων, στολιστάδες τῶν σκλονιῶν ἀπόμαχων μπακάλιδων καὶ τοκιστάδων, κάπηλοι τῶν ἑλληνικῶν τοπίων καὶ μνημείων στοὺς ξένους περιηγητές ; Καταντάει ἢ δὲν καταντάει τὸ πούλημα, τὸ μόνο κεντριστήρι γιὰ τοὺς καλλιτέχνες, τὰ ποσοστὰ τὸ μόνο ἐλατήριο γιὰ τοὺς θεατρικοὺς συγραφεῖς, τὸ δίδραχμο ἢ τὸ τάλαρο ἡ μοναχὴ αἰτία ποὺ γεμίζουν ἀπὸ Κασικνὲς καὶ Φίφτυ τοὺ καὶ σκανταλιάρικα καὶ ἐγκληματικὰ ἀναγνώσματα οἱ ἀστικὲς πατσαβούρες ; Θεὸς νὰ μὲ φυλάξη ἀπὸ τὸ νὰ θέλω νὰ κατηγορέσω κανένα ἀπ' τοὺς βιοπαλεστὲς αὐτούς. Σ' ἕνα κοινωνικὸ κχθεστὼς ποὺ ἀγωνίζονται ὅλοι ἐναντίον ὅλων, ἡ ἀνάγκη τοὺ ψωμιοὺ τὰ συμπαθάει ὅλα, γιατὶ κανένας λογικὸς ἄνθρωπος δὲ μπορεὶ νὰπαιτήση ἀπὸ ἕναν πνευματικὸ προλετάριο νὰ ψοφήση τῆς πείνας ἢ νὰ κλέψη. Ἕνα μπορεὶ μόνο νὰπαιτήση, ἀπ' τοὺς ἐκλεχτοὺς τὸ ἐλάχιστο ἀνκμεταξὺ σ' αὐτούς, ποὺ περσότεροι ἀπὸ ἕνας τους ἀναγκάζονται νὰ σκύψουν στάνομο τὸ καθεστώς, νὰ πνίξουν τὸ αἴσθημά τους, τὴν ἰδιοφυία, τὴν περηφάνια τους μπρὸς στὴν ἀνάγκη τῆς ζωῆς —νὰ μὴν προβάλουν ἀπὸ πρόληψη κι ἀπὸ ἀλαφρότητα ὑπερασπιστὲς ἀνθρώπινων διαφορῶν κ' ἐξαιρέσεων, νὰ μὴν κόβονται γιὰ τὴν ἀτομικὴ ἐλευτερία, ποὺ τάχα θὰ τὴν καταργήση ὁ σοσιαλισμός. Ἀτομικὴ ἐλευτερία στὴ σημερνὴ κοινωνία ! Ἤθελα νάξερα πόσοι εἶναι σήμερα ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἡ ἐνέργεια τους, ἡ ἐργασία τους ταυτίζεται μὲ τὴν ἐλεύτερή τους θέληση καὶ συμφωνάει μὲ τὴ φυσική τους κλίση. Ἀτομικὴ ἐλευτερία στὴ σημερνὴ κοινωνία, ποὺ ἀκοὺς ἄξαφνα νὰ σοὺ μιλάη γι' αὐτὴ ἕνας ἀθηγητὴς δημοτικιστὴς ἀπὸ πεποίθηση κ' ὑπερκαθαρεβουσιάνος μπροστὰ στοὺς φοιτητὲς καὶ στὰ βιβλία ποὺ γράφει, ποὺ ἀκοὺς νὰ σκίζονται γι' αὐτὴ ἕνας ὑπάλληλος, ποὺ ξικεύει τὶς ὧρες τῆς ἀνκπαψής του γιὰ νὰ γράψη δράματα ἢ ἱστορίες, ἢ ἕνας ποιητὴς ποὺ ἀνκγκάζεται νάναι γιατρὸς ἢ δάσκαλος ἢ δημοσιογράφος γιὰ νὰ μὴ ρέψη ἀπὸ τὴν πείνα σὰν τὸν ποιητὴ τῆς κωμωδίας. Ἀτομικὴ ἐλευτερία στὴ σημερνὴ κοινωνία, ὅταν καθένας μας αἰσθάνεται τὴ θέλησή του δεμένη, πιεσμένη, σκλαβωμένη ἀπὸ τὴ θέληση τῶν λίγων ἰσχυρῶν ἀπὸ τύχη ἢ κατώτερη ἀνθρώπινη δεξιότητα εἴτε σκληράδα. Ἀτομικὴ ἐλευτερία ναί, μὰ γι' αὐτὰ τὰ λίγα τὰ ἄτομα μονάχα καὶ γιὰ τὴν ἀντιδραστικὴ φιλοσοφία κ' ἠθικὴ καὶ λογικὴ τῶν σοφῶν, ποὺ ἀσυνείδητα ἢ συνειδητὰ ἐκφράζουν καὶ ὑπερασπίζουν τὴν ψυχολογία τῶν σημερνῶν κυρίων, τῶν ἐκλεχτῶν κι ἀρχόντων τῆς ζωῆς ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπινη διαφορά, ἀπὸ ὑπεροχὴ φυσικῶν ἰδιότητων, μὰ ἀπὸ διαφορὰ τύχης καὶ ἀπὸ ὑπεροχὴ τῶν κατώτερων φυσικῶν κλίσεων μέσα τους.

Ὁλότελα ἀντίθετα ἀπὸ τὸ σημερνὸ καθεστώς, ὁ σοσιαλισμὸς δὲν ἔρχεται νὰ καταργήση τὴν ἀτομικὴ ἐλευτερία ἢ νὰ πνίξη τίς ἀνθρώπινες διαφορές, ἀλλὰ νὰ ξεχωρίση τὰ ὅριά τους, ἀνοίγοντας, μὲ τὴν ὅσο μπορεὶ λιγότερη ἐξάρτηση τὰ τόμου ἀπὸ ὑλικὲς φροντίδες, πλατύτερα τὸ ἔδαφος τῆς ἀνάπτυξης τῶν διαφορῶν αὐτῶν καὶ τὴ σφαίρα τῆς ἐνάσκησης τῶν φυσικῶν ἰδιότητων τοὺ κάθε ἀνθρώπου. Ὁ σοσιαλισμὸς ἔχει γιὰ πρώτο ὅρο στὴν προσπάθειά του τὸ μόρφωμα τοὺ καθενὸς σύμφωνα μὲ τὴν ἀτομική του ἰδιοφυΐα κι ὄχι σύμφωνα μὲ τὰ συμφέροντα τῆς κυρίαρχης τάξης, καθὼς σήμερα. Στὴ θέση αὐτῆς τῆς τάξης ἔρχεται νὰ βάλη τὴν κοινωνία ὁλάκερη καὶ τὰ γενικὰ συμφέροντα τῆς κοινωνίας. Ἡ μόνη ἐξάρτηση τοὺ ἑνὸς ἀπ' ταλλο ἄτομο εἶναι ἡ ἀλληλεγγύη μεταξύ τους, ὁ σεβασμὸς τοὺ ἑνὸς στὴν ἐλευτερία τάλλου κ' ἡ ὑποταγὴ τοὺ ἀτόμου καὶ τοὺ σύνολου στὸ σύνολο. Ὅσο ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπ' τὴ φύση του κοινωνικός, ὅσο ἡ ζωή του ὄξω ἀπ' τὴν κοινωνία εἶν' ἀδύνατη ἀπ' τὴ φύση τῆς ζωῆς καὶ τοὺ ἀνθρώπου, ἕνας δεσμὸς τῶν ἀτόμων μεταξύ τους εἶν' ἀπαραίτητος καὶ μιὰ ὑποταγὴ στὴν κοινωνία ἀναγκαία. Ἀλλ' ὅταν ἡ κοινωνία δὲν εἶναι καθὼς σήμερα κοινωνία τάξεων, μὰ ἕνας συνασπισμὸς ἀτόμων γιὰ εὐκολότερη συντήρηση κι ἀνετότερη ἀπόλαψη τῆς ζωῆς, ἡ ὑποταγὴ στὴν κοινωνία αὐτὴ δὲν εἶναι πιὰ ἀναγκαστική, δὲν εἶναι πιὰ δουλεία τοὺ ἀτόμου, μὰ ὑποταγὴ ἀπὸ ἐλεύτερη θέληση Σὲ μιὰ τέτια κοινωνία λοιπὸν ὀργανωμένη γιὰ νὰ ὑπερετήση τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν ἀτόμων, ὅλων τῶν μελῶν της κι ὄχι τὰ συμφέροντα προνομιούχων τάξεων κι ἀτόμων καθὼς σήμερα, τί ἔχει νὰ ἐπηρεαστὴ ἡ ἀνθρώπινη διαφορά, τί ἔχει νὰ βλαφτὴ ὁ ἀνώτερα προικισμένος ἄνθρωπος, ποὺ σήμερα τὸν βλέπομε νἀγωνίζεται καὶ νὰ ὑπορέρη, ἂν ἀπὸ τύχη δὲν ἀνήκει στὶς προνομιούχες τάξες ; Σὲ μιὰ τέτια κοινωνία, σχηματισμένη γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὴν ἀπόλαψη τῶν ἐκλεχτῶν καὶ μὴ ἐκλεχτῶν, τί ἔχει νὰ φοβηθὴ κ' ἡ τέχνη ; Μὴν εἶναι φόβος νὰ χαθὴ ἡ ἀνάγκη της, ἂν τυχὸν λείψη ἀπ' τὸν ἄνθρωπο ἡ σκληρὴ ὑλικὴ ἀνάγκη, μὴν εἶναι φόβος νὰ τῆς λείψη τὸ ὑλικὸ ποὺ ἀντλεῖ τὴν ἔμπνευσή της, σὰ δὲν ὑπάρχουν πιὰ ἐργάτες ποὺ ταλαιπωριοῦνται, ἄνεργοι ποὺ γυμνητέβουν καὶ πεινᾶν κι ἀκαμάτε κεφκλαιοῦχοι ποὺ τιλόνουν τὴν κοιλιὰ καὶ τὸ πουγγί τους μὲ τὸν ἱδρωτα τῶν ἄλλων, σὰ δὲ βρίσκονται γυναῖκες ποὺ πουλᾶν τὴν ὀμορφιά τους, ἀξιωματικοὶ ποὺ παζαρέβουν τὰ γαλόνια τους καὶ λόγιοι καὶ σοφοὶ τὰ φώτα τους, ἐπιστήμονες ποὺ μπαγαποντέβουν τὴν ἐπιστήμη τους, κοτζαμπάσιδες καὶ τοκιστάδες ποὺ βυζένουν τοὺς κόπους τοὺ λαοὺ, μὴν εἶναι φόβος νὰ σβύση ἡ παρακίνησή της σὰ δὲν ὑπάρχουν ἄβρὲς ἀτθίδες νὰ σκοτόνουν τὴν πλήξη τους μὲ πλεκτοὺς στίχους καὶ ρομάντσα σκανταλιάρικα, μπακάλιδες νὰ θέλουν νἀπαθανατίσουν τὴ μορφή τους στὸ μάρμαρο ἢ στὴ λαδομπογιά, τραπεζίτες νὰ χτίζουν μέγαρα, βασιλιάδες θέατρα καὶ πινακοθήκες, πρίγκηπες καὶ πριγκηπέτες νὰ παίρνουν στὴν ψηλή τους προστασία παραστάσεις καὶ διαλέξεις καὶ κονσέρτα καὶ συλλόγους καὶ συνδέσμους ; Ἢ μὴν εἶναι φόβος πὼς θὰ λείψη ὁ πόθος τῆς δημιουργίας τῶν ἐκλεχτῶν, ὅταν τοὺτοι δὲν κεντρίζονται ἀπ' τὴν πληρωμή, δὲν κουρδίζονται ἀπ' τὸ ἐλατήριο τοὺ πλουτισμοὺ ;

Πρέπει νὰ τοὺ λείπη κανενὸς ἡ ἀγκαθὴ πρόθεση, ἂν ὄχι ἡ ἱκανότητα νὰ σκέπτεται μὲ τὴ στοιχειώδη λογική, γιὰ νὰ φτάση στὸ συμπέρασμα πὼς ἡ τέχνη θὰ χαθὴ σὲ μιὰ κοινωνία ποὺ θὰ πασχίζη νὰ ἐλευθερόση τὸν ἄνθρωπο ὅσο εἶναι δυνατὸ περσότερο ἀπ' τὴν οἰκονομικὴ σκλαβιά του, σὲ μιὰ κοινωνία ποὺ θαχῆ τὸ σκοπὸ νἀπλώση τὰ φώτα καὶ τὴ μόρφωση σ' ὅλες τὶς τάξες ποὺ τὴν ἀποτελοῦν, νἀνοίξη στὸ ἄτομο ὅσο μπορεὶ περσότερη ἐλευθερία ἐνέργειας. Καὶ ποιὸ ἄλλο φανέρωμα τοὺ πνεύματος χρειάζεται περσότερη ἐλευθερία ἐνέργειας ἀπὸ τὴν τέχνη ! Δὲν ἔχω ὄρεξη νὰ συζητήτω ἐδῶ μὲ τοὺς αἰσθητιστές, ἂν ἡ τέχνη εἶναι γιὰ τοὺς πολλοὺς ἢ γιὰ τοὺς λίγους, τοὺς ἐκτεχτούς. Μὰ καὶ τὸ δεύτερο ἂν τὸ δεχτοῦμε γιὰ μιὰ στιγμή, ἡ ὁλοένα καλιτέρεψη τῆς θέσης τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἡ ὅσο πάει πνευματικὴ ἀνυψωσή τους καὶ τὸ περίσεμα καιροὺ γιὰ θεραπεία κι ἄλλων ἀναγκῶν ἀνώτερων ἀπ' τὶς στομαχικές, τί ἄλλο κάνει παρὰ νὰ πλατένη τὴν περιοχὴ ποὺ νιώθει τὴν ἀνάγκη τῆς καλλιτεχνικὴς ἀπόλαψης καὶ νἀνοίγη τὰ σύνορα τῆς

φρίκη νἀπομένει μιὰ γυναῖκα μόνη, σὰν ἔχει τὴν ἡλικία της καὶ τὴν ὀμορφιά της.

— Φκτάσου πόσα χρόνια ἀπὸ τότε ! πρόστεσε συλλογισμένη...

— Ναί, πόσα χρόνια ἀδικοχαμένα, σκέφτηκα κ' ἐγὼ ἔτσι ποὺ τὴν ἔβλεπα τὸ ὅλο της τὸ σῶμα μοῦλεγε τὸ μαρτύριο τῶν ἀνικανοποίητων πόθων !

. . . . . .

11 μ. μ.

Τὸ ἀπόγεμα ἦρθε κι ὁ Λώρης.

Περίεργο, γιατὶ νὰ ταράζουμαι τόσο σὰν ἔρχεται ! Ὅλο μου τὸ αἷμα μαζεύεται στὴν καρδιά μου καὶ ὑποφέρω ὥσπου νὰ ἡσυχάσω καὶ κατεβῶ, προσπαθῶντας νὰ μὴ μὲ νοιώσει. Νά, σήμερα λόγου χάρη, δὲν ἐπῆγα νὰ τὸν χαιρετήσω, παρὰ μόνο τοὺ πα ἁπλῶς «καλὴ μέρα» καὶ στάθηκα στο τραπέζι κοιτάζοντας ἕνα βιβλίο, πολυσκύβοντας τὸ κεφάλι μου. Ἤθελα νἄξερα, δικκρίνει ἄραγε τὴ χλωμάδα μου ; Ἐγὼ θὰ τὄθελα αὐτό ! Κι ὅμως μόλις παρουσιάστηκα μὲ καλοκοίταξε μὲ κάποια ἔκπληξη Τὸ καλὸ εἶναι ποὺ δὲ μοῦπε τίποτε. Μὲ στενοχωρεῖ σ' ἀπίστευτο βαθμὸ νὰ μὲ βρίσκει πάνω στὶς γυναικείες μου ἀδυναμίες. Ἔπειτα δὰ εἶναι τόσο παλιομένος, νὰ κιτρινίζει κανεὶς μπρὸς στὸν ἄθρωπο ποὺ ἀγαπᾶ, ποὺ χώρια ποὺ θὰ τοῦ κινοῦσα τὸν οἶχτο θὰ γινόμουν καὶ γελοία.

Ἀλλοκοτος χαραχτήρας ! Σήμερα εἴτανε πολὺ νευρικὸς καὶ ἀνήσυχος. Ὅλο μιλοῦσα ἐγὼ Ἀνάφερα χίλια λογιῶ ζητήματα ἀσήμαντα· κάποτε ὁλωσδιόλου περάλογα κι ἀνόητα. Ἔτσι μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ λέω τίποτε. Γιατὶ ἂν σώπαινα ἡ θέση μας κατὰ τῶ δυονῶ θἄτανε ἀνυπόφορη.

Ἀστανόμουν τὰ περασμένα νὰ πλανιοῦνται βαριὰ κι ἀσφυχτικὰ στὸ δωμάτιο ποὺ βρισκόμαστε. Μιὰ στενοχώρια μᾶς πίεζε καὶ τοὺς δυό. Λὲς καὶ κάποιος οὐρανὸς ἀόρατος εἶχε ξαφνικὰ καταπλακωθεῖ μὲ σύνεφα φορτωμένα καταιγίδα, κι ἀνησυχήσαμε στὸ ζύγωμά της Καὶ μιλοῦσα καὶ πάσκιζα νὰ μὴ κοπεῖ ἡ κουβέντα μας, γιατὶ φοβόμουνα τὴ σιωπὴ ποὺ θὰ γενοῦσανε οἱ σκέψες μου Καὶ μιλοῦσα καὶ μιλοῦσα, ἔτσι, δίχως νὰ ξέρω γιατὶ τἄλεγα ὅλα αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ κεῖνος μ' ἄκουε κι περπατοῦσε στὸ δωμάτιο καὶ μ' ἐκοκρίνονταν πότε πότε «ναί ἢ ὄχι» κι αὐτὸ μόνο σὰν ἐπέμενα νὰ τοῦ ζητῶ ἀπάντηση Ἄξαφνα, ἔφυγε βιαστικὰ χαιρετῶντας με δίχως νὰ μὲ δεῖ Ἔφυγε χωρὶς νὰ τοῦ πῶ πὼς τὸ πρωΐ εἴταν ἐδῶ Ἐκείνη....Μὰ εἴταν τόσον μακρυκι ἀπὸ τοὺς δυό μας σήμερα !

20 Αὐγούστου.

Ἔχω κάμποσες μέρες νὰ δῶ τὸ Λώρη. Τὴν ὕστερη φορὰ ποὺ τὸν εἶδα, εἴταν βιαστικὸς καὶ μοῦπε πὼς θὰ πήγαινε στὴν ἐξοχή. Ἴσως νὰ βγῆκε. Ἐγὼ ὅλες αὐτὲς τὶς μέρες τὶς πέρασα στὴν πιὸ ἀταραχη μοναξιά. Οἱ ὧρες ἔφευγαν δίχως νὰ τὶς καταλαβαίνω. Δίχως νὰ μ' ἀγγίζουνε. Σὰ νὰ μὴ ζοῦσα. Πάνω ἀπὸ μιὰ βδομάδα, κι ἂν μὲ ρωτοῦσε κανένας, δὲ θὰ μποροῦσα νὰ ξεχωρίσω μιὰ στιγμή, ἀπ' ὅλες ποὺ περασαν, καὶ νὰ τοῦ πῶ πὼς σ' αὐτὴ συνέβηκε κάτι τι ποὺ διατήρτσε ἡ θύμησή μου. Κ' εἶναι φοβερὸ νὰ συλλογᾶται κανεὶς πὼς ἔτσι γίνεται πάντα στὴ ζωή. Χρόνια ὁλόκληρα, ὁλόκληρος ὁ βιος μας καμμιὰ φορὰ μπορεῖ νὰ τελειώσει, κι ὅμως, τὴν τελευταία στιγμή, ἂν θελήσουμε νὰ γυρίσουμε πίσω γιὰ νὰ ξαναδοῦμε ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκόμη ὅλα κεῖνα ποὺ συμβήκανε στὸ διάστημα ποὺ χάθηκε, ζήτημα εἶναι ἂν θὰ βροῦμε διατηρημένες στὴν ζωή μας δυὸ τριῶ στιγμῶ τὶς ἐντύπωσες. Ὅλες οἱ ἄλλες, ἑκατομμύρια ὧρες, χιλιάδες μέρες, ξαφνιστήκανε καὶ ξεχαστήκανε, σὰν νὰ μὴ ὑπαρξανε ποτές !

. . . . . .

στρατολογίας στὴ φάλαγγα τῶν ἐκλεκτῶν, τῶν ἐξαιρετικῶν πνευμάτων; Ἐξὸν ἂν φαντάζεται κανένας πῶς ἡ κοινωνία, ποὺ τείνει νὰ σχηματιστὴ ἐπάνω σὲ σοσιαλιστικὲς βάσεις, θὰ κάμη περιττὴ τὴν ὕπαρξη καλλιτεχνῶν, ἂν νομίζη πῶς ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα μὲ τὴν ἰσότητα δικαιωμάτων τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔχει ἔμβλημά της, θέλει νὰ κλείση τὰ σκολιά, νὰ γκρεμίση τὰ θέατρα, τὰ ὠδεῖα, νὰ παραδόση στὴ φωτιὰ πινακοθήκες, νὰ λυώση τὰ χαλκώματα καὶ νὰ κάμη ἀσβέστη τὰ μάρμαρα τῶν ἀγαλμάτων καὶ μνημείων, ὅπως τὸ ἔκαμε ὁ μεσαίωνας στὴν Ἰταλία, μ' ἕνα λόγο νὰ γυρίση πίσω στὸ βαρβαρισμὸ τὴν ἀνθρωπότητα. Μιὰ τέτια σκέψη ἔχει δυὸ ψυχολογίες, καθὼς εἶπα παραπάνω. Ἡ τοῦ ἀσφαλισμένου σήμερα ἀπὸ ὑλικὲς φροντίδες καὶ στομωμένου σύγκαιρα σὲ κάθε ἀνθρωπιστικὸ αἴσθημα, ἢ τοῦ πνιμένου στὸ σκοτάδι τῆς πρόληψης, ποὺ βλέπει τὴ σημερνὴ ἀμορφωτιὰ τοῦ πλήθους καὶ φαντάζεται πῶς τὸ λευτέρωμά του ἀπ' τὴν ὑλικὴ σκλαβιὰ εἶναι ἕνα καὶ τὸ ἴδιο μὲ τὴν κυριαρχία τῆς ἀμορφωσιὰς στὸν κόσμο. Πιὸ ἀπάνω εἴδαμε ποιός δρόμος ὁδηγάει στὸ ὑλικὸ λευτέρωμα τοῦ σκλάβου. Πρώτος ὅρος τοῦ λευτερωμοῦ του εἶναι τὸ διανοητικὸ ἀνύψωμά του. Δίχως αὐτὸ ἀφάνταστη κι' ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ ἐργάτη, γι' αὐτὸ κ' ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα δίνει τὴν πρώτη σημασία στὴ λαϊκὴ μύρφωση, στὸν ἐξανθρωπισμὸ τοῦ πλήθους. Ποιό εἶναι τὸ ἐκπολιτιστικό της πρόγραμμα κ' ἡ δράση της σὲ ἄλλες περιοχές, θάφεβγα ἀπ' τὸ θέμα μου ἂν ἤθελα νὰ τὸ ἀναπτύξω ἐδῶ. Περιορίζομαι στὴ σφαίρα τῆς τέχνης μόνο καὶ στὴ Γερμανία τὴν Πατρίδα τοῦ σημερνοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἔπειτα ἀπὸ τὴν κατάργητη τοῦ περίφημου ἀντισοσιαλιστικοῦ νόμου τοῦ Μπίσμαρκ, ὅταν ἡ γερμανικὴ σοσιαλιστικὴ δημοκρατία, μπορούσε νὰναπτύξη πιὸ ἐλεύθερα τὴν ἐκπολιτιστικὴ δράση της, μιὰ ἀπὸ τὶς πρώτες φροντίδες της ἦταν κοντὰ στὸν πολιτικό, οἰκονομικό, κοινωνικὸ κ ἐπιστημονικὸ φωτισμὸ τοῦ ἐργάτη κ' ἡ ἱκανοποίηση τῶν αἰσθητικῶν του ἀναγκῶν. Σ' ὅλα τὰ μεγαλίτερα ἐργατικὰ κέντρα ἡ σοσιαλιστικὴ διοργανωση συντηρεῖ κοντείρτα, διαλέξεις, ἀπαγγελίες ποιημάτων, παραστάσεις θεατρικές. Σκοπὸς ὅλων αὐτῶν δὲν εἶναι μόνο ἡ ἀνάπτυξη τοῦ νοῦ καὶ τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἐργάτη, μὰ καὶ τὸ παιδαγώγημα τῆς καλαισθησίας του, ποὺ στρεβλώνεται ἀπ' τὰ ἐγκληματικὰ ρομάντσα, ἀπ' τὰ τερατώδη ἀνεγνώσματα τῆς πεντάρας ἀλλὰ ρωμαϊκῶν ἀστικῶν ἐφημερίδων, ἀπ' τὶς ἀνούσιες φάρσες κ' ἐπιθεωρήσεις καὶ δράματα τοῦ σαλονιοῦ καλημέρα σὰν τῶν ἀθηναϊκῶν θεάτρων. Ἡ «Ἐλεύτερη λαϊκὴ σκηνὴ» κ' ἡ «Νέα ἐλεύτερη λαϊκὴ σκηνὴ» τοῦ Βερολίνου εἶναι τὰ πιὸ σημαντικὰ ἱδρύματα ὅσο γιὰ τὴ θεατρικὴ ἐνέργεια τῆς σοσιαλιστικῆς προπαγάντας. Κάθε Κυριακὴ ἀπομεσήμερο τὰ κυριότερα θέατρα τῆς γερμανικῆς πρωτεύουσας νοικιάζονται ἀπὸ τὶς λαϊκὲς αὐτὲς θεατρικὲς διοργανώσεις κ' ἡ εἴσοδο εἶν' ἀνοιχτὴ ὄχι μόνο γιὰ τὰ μέλη, μὰ καὶ γιὰ τὸν καθέναν, φτάνει νὰ περισσεύη θέση. Γιατὶ οἱ θέσεις στοιχίζουν ὅλες δίχως διάκριση πεντήντα λεπτὰ καὶ προτιμιέται ὅποιος προλάβη πρωτήτερα, δηλ. ὄχι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πιότερα ὄβολα, μὰ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πιότερη ὄρεξη. Ἂν ὁ σκοπὸς τῶν παραστάσεων εἶναι ὁ βαρβαρισμὸς τοῦ πλήθους, ἢ ἔστωντας κ' ἡ ἁπλὴ διασκέδασή του, γι' αὐτὸ μιλεῖ μονάχο τὸ δραματολόγιο. Τὰ ὀνόματα ποιητῶν καθὼς ὁ Καλδερόν, ὁ Μολιέρος, ὁ Σαίξπηρ, ὁ Λέσσιγκ, ὁ Γκαίτε, ὁ Σίλλερ, ὁ Κλάϊστ, ὁ Γκριλλπάρτσερ, ὁ Ἔμπελ, ὁ Ἡούμπιγ, ὁ Ἀντσενγκρούμπερ, ὁ Ἄουμπμαν, ὁ Ἄλμπε, ὁ Σνίτσλερ, ὁ Μάτερλιγκ, ὁ Ἔϊγερμανς, ὁ Ἴψεν, ὁ Μπιέρνσον, ὁ Στρίνταμπεργ, ὁ Πισσέμσκι, ὁ Τολστόϊ, ὁ Γκόρκι, ἢ μουσουργῶν καθὼς ὁ Μόζαρτ, ὁ Βέμπερ, ὁ Μπιζέ, ὁ Λόρτσιγκ, ὁ Βάγνερ, ὁ Νίκολαϊ εἶναι οἱ αἰσθητικοὶ παιδαγωγοὶ τῶν προλετάριων τοῦ Βερολίνου στὸ δραματικὸ καὶ μουσικὸ κόσμο τῆς τέχνης. Ἡ ἐπιτροπὴ ποὺ ἐπιμελιέται τὴ θεατρικὴ τροφὴ τῶν ἐργατῶν δὲν ἔχει ἀνάγκη, βλέπετε, νὰ καταφεύγη στοὺς ἐμπορικοὺς ἐκμεταλλευτὲς τῆς σκηνῆς, στοὺς συγγραφεῖς ποὺ κυνηγᾶν τὰ ποσοστά. Κι ἂν ἴσως πὴ κανεὶς πῶς μόνο τὸ δραματολόγιο δὲ μπορεῖ νὰ μαρτυρήση γιὰ τὸ αἰσθητικὸ ὕψος τῆς ἐργατικῆς ψυχῆς, ποιός ὅμως θὰρνηθεῖ πῶς δὲ μπορεῖ νὰ δόσει μιὰν ἀγνὴ ἰδέα ποὺ μπορεῖ νὰ σηκωθὴ τὸ θέατρο, ἐλευθερωμένο ἀπ' τὴν ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση ὅπως εἶνε σήμερα κι ἀπ' τὴν ἐξάρτησή του ἀπ' τὴν αἰσθητικὴ τῶν ἀγαθῶν ἀστῶν καὶ τῶν χυδαίων κι ἀγοραίων, ποὺ ἀγαναχτὴ τοὺς ἐκλεχτοὺς τοῦ πνεύματος τῆς σημερινῆς κοινωνίας; Ἀπλώνοντας τὴν ἴδια ἀρχὴ καὶ σ' ἄλλα φανερώματα τῆς τέχνης, ὑποταγμένα σήμερα στὶς ἴδιες ὑλικὲς ἀνάγκες καὶ στὰ ἴδια γούστα, μπορούμε νὰ φανταστοῦμε τὶ ξανάσασμα θὰ νιώση ἡ γνήσια τέχνη κάτω ἀπὸ ἕνα κοινωνικὸ καθεστώς, ποὺ στὸν τόπο τοῦ σημερινοῦ σκλαβωμοῦ τῆς ἀρχοντιᾶς τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἰσθήματος στὴν ἀρχοντιὰ τοῦ πλούτου θάρθη νὰ βάλη τὴν ἐλευτερία τῆς ἐνέργειας καὶ τἀνεμπόδιστο ξεδίπλωμα κάθε ψυχικῆς καὶ διανοητικῆς δύναμης.

Τῶν σημερινῶν σοσιαλιστῶν δὲν τοὺς ἀρέσει, οὔτε κιόλα ἔχουν καὶ καιρὸ νὰ κάθονται νὰ πλάθουν ὄνειρα καὶ σκέδια τῆς μελλόμενης κοινωνίας. Τὴ σημερινὴ σκλαβιὰ νιοθοῦν μονάχα κι ὁ πόθος τοῦ λευτερωμοῦ τοὺς σέρνει στὸν ἀπολυτρωτικὸν ἀγώνα. Τὰ δεσμὰ τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ σὲ ὅλες τὶς ὄψες καὶ τὰ φανερώματα τῆς ζωῆς στενέβουν ὄχι λίγο καὶ τὴν τέχνη, ἂν πραγματικὰ οἱ πρώτοι ὅροι γιὰ νὰ ὑπάρξη τέχνη εἶναι ἡ ἐλευτερία κ' ἡ εἰλικρίνεια, γιὰ νὰ μεταχειριστῶ γενικότερα τὴν ὡραία ἔκφραση τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τὸν ποιητή. Χωρὶς τὸ αἴσθημα τῆς ἐλευτερίας δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ νοηθὴ ἐκλεχτὴ ψυχή, χωρὶς τὴν ἀνάγκη τῆς εἰλικρίνειας δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρξη τέχνη. Τί ἔχει νὰ φοβηθὴ αὐτὴ κάτω ἀπὸ ἕνα σοσιαλιστικὸ καθεστώς, πάσκισα νὰ τὸ δείξω παραπάνω, τί ἔχει νὰ κερδίση, μπορεῖ νὰ τὸ νιώση μόνο μιὰ ψυχὴ ποὺ πνίγεται στὴ σημερνὴ κοινωνικὴ ατιμία καὶ ποὺ ἔχει τὴ λαχτάρα του λευτερωμοῦ. Γιὰ τὸ λευτερωμὸ τῆς ἀνθρωπότητας στὴν ἐποχή μας μάχεται μονάχα ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα, ὥστε κ' ἡ θέση κάθε ἀληθινοῦ τεχνίτη σήμερα δὲ μπορεῖ νάναι ἀλλοῦ ἀπὸ τὶς τάξες τῶν σοσιαλιστῶν.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΓΡΑΦΕΣ ΛΙΓΟΛΟΓΕΣ

Τῆς κ. ΕΥΡΥΔΙΚΗΣ ΑΔ. ΠΑΝΤΑΖΗ

ΑΘΗΝΑ, Ἀπρίλης τοῦ 909.

Κυρία μου,

Τὶς λίγες μέρες ποὔζησα πέρσι καὶ πρόπερσι, κάπου ἀπὸ τὴ φιλόξενη στέγη σας, στὴν Πόλη, δὲ θὰν τὶς λησμονήσω ποτέ. Εἶναι παραπολὺ δυνατὰ χαραγμένες στὴν ψυχή μου—ὄχι μονάχα γιατὶ οἱ ἀνάκατες θύμησες, γαληνὲς καὶ φουρτουνιασμένες, ζοῦν καὶ θὰ ζοῦν, ἴσως καὶ γιὰ πάντα, μέσα μου, μὰ καὶ γιατὶ κάτι μολυβογραμένα καρνεδάκια ποὺ μὲ συντροφεύανε στὸ ταξίδι μου, σὰν ἀγαπημένοι συντρόφοι, ἀφοῦ μάλιστα κι ἀγαπημένοι συντρόφοι θὰν τὰ διαβάζανε, μοῦ ζητᾶν ἀπὸ καιρὸ τώρα νὰν τοὺς χαρίσω τὸ φῶς τῆς μέρας καὶ νὰ τἀφίσω νὰ ποῦν

---

22 Αὐγούστου.

Σήμερα τὸν εἶδα. Ἦρθε πρωΐ-πρωΐ, νὰ μοῦ πεῖ πῶς μόλις εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὴν ἐξοχή, κι ὅτι αἰστάνθηκε μιὰ μεγάλη ἐπιθυμία νὰ μὲ δεῖ εὐτύς. Ἐγὼ δὲν ἀποκρίθηκα τίποτε: φοβοῦμουν μήπως δείχνοντας τὴ χαρά μου, τὸν ἔκανα νὰ μετανοιώσει ποὺ ξεχάστηκε μιὰ στιγμὴ καὶ μοῦδειξε πῶς μὲ πεθύμησε. Ποτὲ δὲ μιλῶ σὰ φαίνεται πῶς μ' ἀγκπᾶ, κι ὄχι μόνο αὐτὸ παρὰ πασκίζω ν' ἀλλάξω κουβέντα. Ποιός ξέρει, συλλογοῦμαι, ἂν αὐτὰ τὰ λόγια δὲν ξεφύγανε, κρυφὰ-κρυφὰ χωρὶς νὰ τὸ νοιώσει, ἀπὸ τὴν ψυχή του, κι ἂν δὲν προσπαθήσει νὰ μὲ κατα πείσει πῶς τὸν παρεξήγησα.....

. . . . . .

Μέσα στὴν ὁμιλία τὸν ἀρώτησα ἂν θέλει νἄρθη καμμιὰ μέρα *σπίτι μας*.

Γιατὶ τοῦ ζήτησα ἕνα τέτοιο πράμα: Καὶ πῶς ξέχασα τὴν παραγγελιά του, καὶ τὶ πρόσωπο εἶχα πάρει νὰ παίξω, καὶ τοῦδινα ἔτσι, στὰ καλὰ καθούμενα μιὰ συνέντευξη; Συνέντευξη ποὺ δὲ δίνει κανεὶς παρ' ὅταν εἶναι βέβαιος πῶς ἀγαπιέται; Κ' ἡ Μαίρη; πῶς τὴ λησμονοῦσα τὴ Μαίρη, καὶ πῶς θὰ τοῦ φαινόταν τοῦ Λώρη αὐτό; ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὑπόσχεση ποὺ τοῦ εἶχα δώσει μὲ τόση προθυμία; Γιατὶ νὰ μὴ μ' ἐμποδίσει ἡ σκέψη πῶς δὲ μ' ἀγαπᾶ, καὶ γιατὶ δὲ σηκώθηκε ὁ ἐγωϊσμός μου νὰ μοῦ σφαλίξει τὸ στόμα; Ξέρω κ' ἐγώ! Ποιός ξέρει νὰ ἐξηγήσει τὴν ἀφορμὴ ποὺ φαινόμαστε ἐγωϊστικὰ περήφανες, καὶ τὴν αἰτία ποὺ γινόμαστε βότσαλα τῆς ἀντρίκιας ὄρεξης; Κι ὅμως καὶ στὶς δυὸ περίστασες ἀγαποῦμε! Ὦ ἀγαποῦμε σὰν τρελλὲς κ' ἡ ἀγάπη, σὰ θάλασσα φουρτουνιασμένη, ἔρχεται ἔρχεται ἀκατάσχετη καὶ μᾶς τραβᾶ στὴν ἀγκαλιά της. Καὶ μεῖς τρελλοὶ ριχνόμαστε στὰ κύματά της, μαγεμένες ἀπὸ τὰ τραγούδια τῶ νεράϊδω της, ξεγελασμένες ἀπὸ τὰ κοχύλια καὶ τὰ μαργαριτάρια τοῦ βυθοῦ της! Κ' ἔρχεται-ἔρχεται, ἡ θάλασσα ἡ φουρτουνιασμένη τῆς Ἀγάπης σὰν ἀνυπόταχτη δύναμη ποὺ τίποτε δὲν τῆς ἀντιστέκεται, καὶ μᾶς ἀγκαλιάζει καὶ μᾶς σέρνει στὰ πέλαγά της τ' ἀλιμάνιστα. Ἀνυπόταχτη δύναμη κ' ἡ Ἀγάπη μου, ἦρθε, καὶ μ' ἔσπρωξε στὴν ἀγκαλιά του, κ' ἐσύρθηκα στὰ πόδια του ἐγὼ καὶ τὸν παρακαλεσα νὰ μοῦ χαρίσει. ..

. . . . . .

Στράφηκε ἀπότομα καὶ μὲ κοίταξε, καὶ ξακολούθησε νὰ περπατεῖ, καθὼς ἔκανε ὡς κείνη τὴ στιγμή...

— Θέλεις;

— Δὲν ξέρω.

— Αὐτὸ σ' ἐνοχλεῖ;

— Ὦ, ὄχι.

— Νομίζεις πῶς ἔτσι χάνω ἐγὼ τίποτε ἀπὸ τὴν ἀξιοπρέπειά μου καὶ δὲ θέλεις;

— Μὰ ὄχι...γιατί;

Ἄξαφνα μετάνοιωσα. Συλλογίστηκα πόσο ταπεινὴ εἶν' ἡ γυνοίκα ἐκείνη ποὺ δίνεται στὸν ἄντρα ποὺ δὲν τὴν ἀγαπᾶ. Γιὰ μιᾶς θυμήθηκα τὰ περασμένα καὶ μοῦ φάνηκε πῶς ὁ βωμός ποὺ εἶχα ὑψώσει στὴν ψυχή μου καὶ εἶταν ἁγνὸς ἀπὸ κάθε βεβήλωση, ἀρχινοῦσε νὰ κουνιέται κα νὰ πέφτει συντρίμματα μπρὸς στὴν ἀλυσσοδεμένη σκλάβα, τὴ στιγματισμένη καὶ τὴν ὀλόγυμνη που σέρνεται μὲ τὰ γόνατα καὶ ζητιανεύει τὴν καλοσύνη τοῦ δεσπότη της. Σκλάβα ἀλυσσοδεμένη καὶ στιγματισμένη μὲ τῆς ἀδιαφορίας του τὸ σίδερο, εἶταν ἡ ψυχή μου ποὺ ἔπεφτε στὰ πόδια του καὶ τὸν παρακαλοῦσε...

— Μὰ πές μου, θές;

— Δὲν ξέρω· νὰ δω, θὰ σοῦ πῶ.

Φέρτε τὰ πυρωμένα τὰ σίδερα, μὰ φέρτε τα γλήγορα, γιὰ νὰ κάψουμε μὲ τὴν περιφρόνηση καὶ τὴν ταπείνωση τὴ σαρκα αὐτὴ τὴν τρυφερὴ καὶ

καὶ σ' ἄλλους ὅσα σ' ἕνα δυὸ πρόσωπα διαλεχτὰ ἴσαμε τώρα κρυφόειπανε.

Καὶ θαρρῶ πὼς σήμερα εἶναι ἴσια ἴσια ἡ κατάλληλη στιγμὴ νὰ τοὺς χαρίσω ὅ,τι μοῦ ζητοῦνε. Καὶ δὲν τοὺς τἀρνιέμαι πιά. Ὅ,τι σᾶς προσφέρνω, παρακαλώντας σας νὰν τὸ δεχτῆτε, δὲν εἶναι τίποτις ἀκριβό. Οὔτε περιγραφὴ τῆς Πόλης, οὔτε μελέτη πάνου στοὺς κατοίκους της, οὔτε ψυχολογία στὰ λογῆς φανερώματα τῆς κάπως παράξενης ζωῆς της. Τίποτις ἀπ' αὐτά. Σκίτσα μοναχά, μολυβιὲς ἄταχτες, σημειωσοῦλες ρηγμένες βιαστικὰ στὸ χαρτί—κάτι ἐπιτέλους σὰ λιγόλογες γραφὲς («βραχεῖαι ἐπιστολαί» – ιε ἐ!—λέγουνται ἀπὸ τοὺς Μανταρίνους μας ἐδῶ) ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ στείλει σὲ φίλο του σὰ βαριέται νὰν τοῦ γράψει πολλὰ. ἢ σὰ θέλει νὰ πλερώσει λίγα στὴν πόστα.

Ἂν μπορεῖ νὰ βγεῖ κάπια χλωμὴ εἰκονούλα τῆς πολύγραμμης καὶ δυνατόχρωμης Πόλης ἀπ' αὐτὲς τὶς λιγόλογες γραφές, δὲν τὸ ξέρω. Ἐγὼ χρέος ἔχω νὰ σᾶς τὶς στείλω καὶ λόγου σας εἶστε λεύτερη νὰ μὴν τὶς διαβάσετε.

Α'.

ΠΟΑΗ, 16 τοῦ Μάη τοῦ 608.

...Τὸ δειλινὸ περνούσαμε τὸ Μεγάλο δρόμο τοῦ Πέρα μὲ τὸν κ. Σ. καὶ τραβούσαμε στὰ «Μνηματάκια». Ὁ κ. Σ. εἶναι διπλωματικὸς ὑπάλληλος καὶ μοῦ μιλοῦσε στὸ δρόμο, σιγανόφωνα πάντα, σκεδὸν ἀπὸ μέσα του, γιὰ τὰ Σαμιώτικα. Μοῦδινε τὶς τελευταῖες εἴδησες ποὺ φτάσανε στὶς Πρεσβεῖες κ' ἔκανε καὶ κρίσες πάνου σ' αὐτές. Ὄντας εἴτανε νἀναφέρει τὸ Σουλτάνο, χαμπήλωνε περσότερο τὴ φωνή του, κ' ἔλεγε *Ἐκεῖνος* ἢ ὁ *Ἄλλος*. Ποτὲ τὄνομά του. Κι ὅμως ὁ δρόμος ποὺ περνούσαμε μοῦ θύμιζε παραπολὺ Εὐρώπη—ποὺ πάει νὰ πεῖ *Λευτεριὰ*—κ' ἔρηχνε τὴν Τουρκιὰ πολὺ παράμερα, σκεδὸν τὴν ἀφάνιζε.

Θυμάμαι πέρσι, τὴν πρώτη πρώτη μέρα ποὔρθα στὴν Πόλη, πῆγα μὲ δυὸ φίλους μου τἀπομεσήμερο περίπατο στὸν κῆπο τοῦ Ταξιμιοῦ. Μακριὰ 'πὸ τὸν κόσμο ποὺ τὸν πλημμυροῦσε κείνη τὴν ὥρα, σ' ἀπόμερη ἄκρη, σὲ μέρος ξέφωτο, στεκόμαστε σιωπηλοὶ καὶ καμαρώναμε τὸ πανέμορφο πανόραμα ποὺ ἁπλωνότανε μπροστά μας καὶ γύρω μας. Μοῦ δείξκνε τὸ παλάτι τοῦ Δολμᾶ μπαξέ.

— Καὶ τὸ Γιλντίζ; τοὺς ρωτάω. Κατακεῖ πέφτει; Κ' ἔδειξα μὲ τὸ χέρι μου.

— Κάτου τὸ χέρι σου! μοῦ ψιθυρίζουν περίτρομοι. Καὶ μὴν τὴ λὲς τὴ λέξη!

Χαμογέλασα—ἔτσι γιὰ νὰ δείξω παληκαριά! Ὡς τόσο κανεὶς δὲν εἴτανε σιμὰ νὰ μᾶς ἀκούσει.

— Ἐδῶ, μοῦ παρατηρεῖ ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους, καὶ τὰ δέντρα καὶ τὸ χῶμα κι ὁ οὐρανός, κι ὅλα, ὅλα, κατασκοπεύουνε γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Χαμίτ!

Καὶ εἴταν τόσο γλυκὸς ὁ οὐρανὸς καὶ τόσο ἥμερα τὰ δέντρα καὶ τόσο πράσινο καὶ μαλακὸ τὸ χῶμα ποὺ πατούσαμε!

Β'.

Τὴν ἴδια μέρα, νύχτα.

Στὸ Γιλντίζ δὲν πῆγα, τὸ Σουλτάνο δὲν τὸν εἶδα, κι ὅμως ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ξεμπαρκαρίστηκα κάτου στὸ Γαλατὰ ἴσαμε τοὔτη δῶ τὴν ὥρα ποὺ σοῦ γράφω, τονὲ βλέπω παντοῦ, παντοῦ τὸν αἰστάνουμαι, τονὲ νοιώθω σὰ βραχνὰ νὰ μοῦ πλακώνει τὴν ψυχή.

Ὁ Χαμίτ! Τόσο μ' ἔχουνε τρομάξει ποὺ καὶ τωραδά, ποὺ τὸ γράφω τὄνομά του, τρέμω μήπως μὲ προδώσει τὸ μολύβι μου, μήπως ἡ λάμπα μου μὲ καταγγείλει, μήπως οἱ τοῖχοι τῆς κάμαράς μου βάλουν τὶς φωνές:

— Στὴν κρεμάλα, Γκιαούρ, στὴν κρεμάλα!

Μεσάνυχτα καὶ λαχταρῶ νὰ ξημερώσει. Λαχταρῶ νὰ ξημερώσει γιὰ νὰ ταχυδρομίσω τοῦτα τὰ γραμματάκια μου, νὰν νὰ διώξω μακριά μου, νὰν τὰ στείλω νἀνασάνουν τὸ ἀγέρι τῆς λευτεριᾶς κάτου αὐτοῦ, στὴ λεύτερη πατρίδα μας. Γιὰ φαντάσου, αὔριο τὸ πρωὶ ποὺ θὰ τοιμάζουμαι νὰ ρήξω τὸ γραμματάκι μου στὴν πόστα, νὰ μοῦ τἀρπάξει κανεὶς χαφτιὲς ἀπὸ τὰ χέρια μου! Ἂ δὲ μὲ δεχτεῖ στὴν ἀγκαλιά του ὁ Βόσπορος, σίγουρα θὰ μὲ στείλουνε νὰ γνωρίσω καὶ τὸ Φεζάν!

Τοῦτη ἡ περίμορφη πολιτεία, μὰ κι ὅλ' ἡ Τουρκιὰ ἡ ἀπέραντη, ζεῖ γιὰ τὸ Χαμίτ καὶ ζεῖ γιατὶ τὸ θέλει ὁ Χαμίτ. Αὔριο, μεθαύριο, μιὰν αὐγή, ἕνα δειλινό, ἂν ξυπνήσει ὁ Χαμίτ μὲ τὶς κακές του, μ' ἕνα γνέψιμο τοῦ ματιοῦ του τὴ βουλιάζει αὐτὴ τὴν πολιτεία, σβήνει τὴν Τουρκιὰ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς.

Πότε θὰ ξυπνήσει—μὰ θὰ ξυπνήσει ἄραγες ποτέ;—κι αὐτὸς ὁ χαῦνος ὁ λαὸς νὰ στείλει στὸν ἀγύριστο τοὺς Χαμίτηδες;

Γ'.

Ἀπὸ τὸ μπαλκονάκι τοῦ ξενοδοχείου μου.

Ὄνειρο τὸ ἀντικρυνὸ Βυζάντιο σήμερα. Μόλις ἄνοιξα τὴν πόρτα καὶ τὰ παράθυρά μου διάπλατα νὰ μπεῖ μέσα στὴν κάμαρά μου ἡ αὐγινὴ δροσούλα, εἶδα τὸ Βυζάντιο νὰ μοῦ κρύβεται, σὰν Τουρκάλα μὲ τὸ γιασμάκι της, σ' ἕναν ἀραχνένιο πέπλο. Ἡ ὁμίχλη ποὺ σηκώνεται ἀπὸ τὸν Κεράτιο, σὰ μαγνάδι νεράϊδας ἁπλώνεται πάνου στὴ Σταμπούλ καὶ τῆς χαρίζει παραμυθένιες ὀμορφιές. Νά, καὶ οἱ μιναρέδες τῶν Τζαμιῶν, οἱ ἄπειροι μιναρέδες, ποὺ τρυπάνε τὴν ὁμίχλη κι ἀντικρύζουν περήφανα τὸν οὐρανό.

Πέρσι σὰν πρωταντίκρυσα ἀπὸ τὸ βαπόρι τὴν Πόλη, πρῶτα πρῶτα τοὺς μιναρέδες εἶδα τῆς Ἁγια Σοφιᾶς νὰ θαμποφαίνουνται μέσ' ἀπὸ τὴν ὁμίχλη. Τοὺς εἶδα κι ἀναγάλλιασε ἡ ψυχή μου καὶ τὸ πῆρα γιὰ καλὸ σημάδι. Ἔκαμα τὸ σταυρό μου, ναί, σταυροκοπήθηκα, γιατὶ κάτι μίλησε στὴν ψυχή μου πὼς μιὰ μέρα στοὺς μιναρέδες πάνου θὰ λαμποκοπάει ὁ σταυρός, ὅταν ἡ Ρωμαΐκη ψυχὴ βγεῖ ἀπὸ τὸ σκοτάδι ποὺ κυλιέται σήμερα καὶ λουστεῖ στὸν Ἥλιο τῆς Ἀλήθειας.

Θἀργήσει, Θέ μου, αἰῶνες ἀκόμα νἀρθεῖ μιὰ τέτια μέρα;

Νά, οἱ ἀχτῖδες τοῦ Ἡλιοῦ τὴ σπάνε σιγὰ σιγὰ τὴν ὁμίχλη. Ὅλο τὸ ἀντικρυνὸ μέρος τοῦ Βυζάντιου ξεσκεπάστηκε. Μοναχὰ κάτου κεῖ, στὸ δυσμικὸ μέρος, ποὺ ἁπλώνονται τὰ Γλυκὰ νερὰ καὶ τὸ Ἐγιούπ, ἡ ὁμίχλη βασιλεύει. Μὰ σὲ λίγο θὰ φτάσουν καὶ κεῖ οἱ ἀχτῖδες τοῦ Ἡλιοῦ καὶ θὰν τὰ ξεσκλαβώσουν ἀπὸ τὴν ὁμίχλη.

Μήπως ὁ ἥλιος τῆς Ἀλήθειας—μὰ καὶ τῆς Ἀγάπης ὁ ἥλιος—δὲ διώχνει τὴν ὁμίχλη κι ἀτὸ κάθε ψυχή;

ΙΞΙΟΝΑΣ

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΧΟΝΡ

"ΟΙ ΠΕΤΡΟΧΑΡΙΔΕΣ,,

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΜΕΡΗ ΤΡΙΑ

Πουλιοῦνται στὰ γραφεῖα μας γιὰ τοὺς συντρομητᾶδες τοῦ Νουμᾶ 1 δραχμὴ (φρ. χρ. 1,20 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.)

τὴν ἀμάλαγη. Φέρτε τὰ σίδερα τὰ πυρωμένα νὰ χαρακώσουμε τῆς ὄμορφης σκλάβας τὰ τριανταφυλλένια μάγουλα. Καὶ τὶς ἀλυσσίδες φέρτε τὶς ἀσήκωτες τοῦ Πόνου γιὰ ν' ἀλυσσοδέσσουμε τὰ χυτά της μπράτσα καὶ τὰ παιδικκίσια της πόδια. Καὶ φέρτε νὰ ζώσουμε μ' αὐτὲς τὴ μέση της τὴ δαχτυλιδένια καὶ νὰ μοιάζει ἔτσι τἀγκάλιασμα τοῦ ἀντρὸς ποὺ δὲν ἀγαπᾶ, μὰ ποὺ ἀγαπιέται. Ἀλυσσίδες σκλαβιᾶς ταπεινῆς τὰ χέρια του τἀντρίκια, θὰ ζώσουνε τὴ μέση μου κ' ἡ σκλάβα μου ψυχὴ θὰ λιγοθυμήσει ἀπὸ τὴν ἡδονὴ ποὺ θὰ τῆς δώσει τἀγαπημένου ἀντρὸς τἀγκάλιασμα. . . .

. . . . . .

24 Αὔγούστου.

Μὰ τί εἴτανε ποὺ ἔνοιωσα νἀνεβκίνει ἀπ' ὅλο μου τὸ εἶναι καὶ νὰ τυλίγεται στὸ σῶμα μου, καὶ νἄρχεται ἀνεμπόδιστο νὰ σταματᾶ στὰ μάτια μου καὶ νὰ μοῦ τὰ κλεῖ; Τί εἴταν ὅ,τι ἔνοιωσα σήμερα, ὅταν ἦρθε καὶ μ' ἀγκάλιασε, κ' αἰστάνθηκα τὴν ψυχή μου νὰ πνίγεται καὶ νὰ σαλεύει γιὰ νὰ ξεφύγει τἀγκάλιασμά του τὸ ἁμαρτωλό;

Γιατὶ νἄρθει; καὶ γιατὶ νὰ μὴν ἀρνηθεῖ στὴν πρόσκλησή μου; καὶ γιατὶ νὰ μὴ φανεῖ σὰν πάντα ψυχρὸς κι ἀδιάφορος καὶ ξένος στῆς ἀγάπης μου τὰ λόγια;

Ὤ, νὰ μποροῦσα· νὰ μποροῦσα νὰ τοῦ πῶ ὅλη τὴν ἀηδία καὶ τὸ μῖσος ποὺ μοῦ προξενοῦσε. Ὅλη τὴν κατάπτωση καὶ τὴν ἐλεεινότητα τῆς ψυχῆς μου. Εἴτανε βάσανο ὅ,τι ἔνοιωθα καὶ θέλοντας νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ μαρτύριο ἐκεῖνο, τὸν ἀρώτησα ἄξαφνα, ἂν θέλει νὰ προσκαλέσω τὴ Μαίρη μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς μέρες καὶ νἀρθεῖ καὶ κεῖνος. Τοὔλεγα γελώντας ἀπροσποίητα, ἐνῶ μαζὶ τοῦ χάδευα τὰ μαλλιά του κ' ἔνοιωθα ὅλη μου τὴν ψυχὴ συμμαζεμένη κι ὁλότρεμη στὶς ἄκρες τῶ δαχτύλω μου.

— Ναί, νἄρθει· θὰ δεῖς θἄναι ὄμορφα. Ἐπιτέλους μὴ χάνεις τὴν εὐκαιρία ποὺ σοῦ παρουσιάζεται ἄδικα. Αὐτὴ θέλει. Ἐσὺ πάλι τί κάνεις; Νά, ἐδῶ—ξακολούθησα βιαστικὰ-βιαστικά, ἐνῶ ἀκόμα τοῦ χάϊδευα τὰ μαλλιά του ἀλαφρᾶ καὶ στὸ ἄγγιγμα τῶ χεριῶ μου τὸν ἔβλεπα νἀνατριχιάζει—ἐδῶ στὸ ἴδιο δωμάτιο θἄρθετε. Ἐγὼ θἄμαι κάτω. Δὲν ἔχετε νὰ λογαριάσετε τίποτε. Ναί; Μὰ ναί; Ἕνα δυνατὸ φιλί, ποὺ μ' ἔκαμε νὰ πονέσω μὲ διέκοψε κ' ἐγὼ σηκώθηκα νὰ δῶ γιατί μὲ φίλησε ἔτσι.

Γιατὶ νὰ μὲ φιλήσει ἔτσι; Εἴτανε γλυκειὰ διαμαρτυρία στὰ λόγια μου; Εἶχε νοιώσει πόσο πονοῦσα καὶ θέλησε νὰ μὲ σταματήσει, δείχνοντάς μου πὼς σ' ὅλα αὐτά μου τὰ πικρὰ λόγια δὲν εἶχε ἄλλη ἀπόκριση νὰ μοῦ φέρει παρὰ τὴν ἀγάπη του, φανερωμένη μὲ στὸ πιὸ ὁλόθερμο φιλί; Ὄχι, ὄχι· δὲν εἴταν αὐτό, δὲν εἴτανε! Εἴτανε ἡ καινούρια φλόγα ποὺ ἄναψε στὸ αἷμα του στὴν εἰκόνα τῆς ἄλλης γυναίκας ποὺ τοῦ προμήθευα ἐγώ! Τὰ καινούρια χείλια καὶ τὰ καινούρια μπράτσα καὶ ἡ καινούρια ἡδονὴ τὸν ἔκαμαν καὶ μὲ φίλησε ἔτσι!

Κ' εἶναι ὄμορφη ἡ ἄλλη κ' ἐπιθυμητή, εἶναι ἀδοκίμαστα τὰ χάδια της καὶ το σῶμα της δὲν τὄχει ἀκόμη γνωρισμένο. Ὤ, τὸ φιλί, τὸ φιλὶ τῆς ἐπιθυμίας πόσο εἴτανε δυνατὸ καὶ μεγάλο! Πόσους πεθαμένους κόσμους δὲν ἀνάδεψε στὴν ψυχή μου τὸ φιλί του! Ναί, εἴταν δικό της τὸ φιλὶ αὐτό, γιατὶ ἔτσι μὲ φίλησε κ' ἐμένα ἄλλοτε, πρὶν νὰ τοῦ δοθῶ. Τὸ γνωρίζω, τὸ γνωρίζω. Εἶναι τὸ ἴδιο ἐκεῖνο τὸ παλιὸ ποὺ μοῦδωσε κ' ἐμένα ἕνα βράδι.

— Μὰ ναί, νἄρθεις. Δὲ ξέρεις πόσο θὰ εὐχαριστηθῶ ἂν θελήσεις νὰ σοῦ ἀνταποδώσω τὴ σημερνὴ μέρα. Μὲ κοίταξε περίεργα. Μὰ ναὶ τὴ σημερνὴ μέρα. Τί; ἔτσι θαρρεῖς πὼς ξεχνῶ ἐγὼ τὶς χάρες ποὺ μοῦ κάνουνε; Δίνε μου νὰ σοῦ δίνω. Μοῦδωσες,

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,,
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα δρ. 5.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδεροδόρομου Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πρακτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

Στὰ Χανιὰ (Κρήτη) στὸ Σύλλογο ὁ «Σολωμός».

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἡ Βουλή μας—Τί θὰ κάνει—Οἱ πολιτικοὶ τοῦ καφενέ—Ἀθήνα καὶ Παρίσι.

Ν' ΑΡΧΙΝΗΣΕΙ μὲ τὸ καλὸ λοιπὸν καὶ ἡ Βουλὴ γιὰ νὰ ξανασάνουμε καὶ μεῖς οἱ δόλιοι λίγο, νὰ διώξουμε τὴ μούχλα ἀποπάνου μας, νὰ ζωντανέψουμε ἐπιτέλους. Εἶναι τρομερ' ἀπελπιστικὸ νὰ κελαδοῦν νὰ πουλιά, νὰ κρεμνοῦν οἱ Νεότουρκοι, νὰ μοσκοβολοῦν τὰ λουλούδια, νὰ ὀργιάζει μὲ δυὸ λόγια ὅλ' ἡ φύση καὶ ἡ ζωὴ τριγύρω μας, καὶ μοναχὰ ἐμεῖς νὰ ψοφοζοῦμε. Γιατὶ ὁ Ρωμιὸς δὲν τὴ νιώθει, δὲν τὴν ἀπολαβαίνει τὴ ζωὴ δίχως Βουλὴ καὶ γι' αὐτὸ μὲ λαχτάρα ὅλοι μας διαβάσαμε τὴ μεγάλη εἴδηση πὼς τὴ Δευτέρα «συνέρχεται» ἡ Βουλή μας — ποὺ πάει νὰ πεῖ, ἀνοίγει διάπλατα τὶς πόρτες της.

Ἄ δὲ γίνει ἀπαρτία τὴ Δευτέρα, μικρὸ τὸ κακό. Θἄχουμε πάλι κάτι νὰ ποῦμε, καυτηριάζοντας τοὺς βουλευτὲς ποὺ «δὲν προσέτρεξαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος»—κ' ἔτσι θὰ γίνει κουβέντα, ποὺ πάει νὰ πεῖ δ ρ ά σ η γιὰ τὸ σημερνὸ Ρωμιό.

★

ΚΑΙ τί θὰ κάνει ἡ Βουλή μας; Νά, μιὰ ἐρώτηση ποὺ δὲ δυσκολεύει καθόλου τὴν ἀπάντηση. Ὅ,τι ἔκαμε ἴσαμε τώρα. Καὶ δουλεύει πάντα τόσο στερεότυπα, στὶς γενικὲς γραμμὲς τουλάχιστο, ἀντιγράφοντας ἡ μιὰ Σύνοδο τὴν ἄλλη, ποὺ σώνει νἄχει παρακολουθήσει κανεὶς τὶς περασμένες ἐργασίες της, γιὰ νὰ καθίσει νὰ καταστρώσει ἀπὸ τώρα τὰ πρακτικὰ γιὰ τὶς συνεδρίασες ποὺ θὰ γίνουνε.

Κ' ἔτσι ὄντας σὲ ρωτάει κανείς: γιατὶ ἀνοίγει ἡ Βουλή; μπορεῖς νὰν τοῦ ἀπαντήσεις: Ἀνοίγει σήμερα γιὰ νὰ κλείσει ὕστερ' ἀπὸ λίγον καιρό, ὅσο νἄρθει ὁ καιρὸς ποὺ θὰ ξανανοίξει γιὰ νὰ ξανακλείσει—καὶ πάει λέοντας.

Μήπως καὶ πολλοὶ ἄθρωποι δὲ γεννιοῦνται μοναχὰ γιὰ νὰ πεθάνουνε, δίχως νἀφίσουν κανένα σημάδι τῆς ζωῆς τους; Κάτι τέτιο εἶναι καὶ ἡ Ρωμαΐκη Βουλή, ἕνας εἶδος ψοφάθρωπος, νὰ ποῦμε.

★

ΑΝ πάρει κανεὶς τὴ βόλτα του στοὺς διάφορους κεντρικοὺς καφενέδες αὐτὲς τὶς μέρες κι ἀκούσει πῶς σκολιάζουνται ἀπὸ τοὺς Ρωμιοὺς τὰ τελευταῖα μεγάλα γεγονότα τῆς Τουρκιᾶς, κι ἀκούσει τὶς σοφές τους γνῶμες περὶ τοῦ πῶς θὰ μπορέσει νὰ σταθεῖ τὸ Σύνταγμα καὶ νὰ στεριωθεῖ ὁ καινούριος ὁ Σουλτάνος στὸ θρόνο καὶ νὰ ξαναγεννηθεῖ ἡ Τουρκιὰ—κάνει τὴν ἀκόλουθη ἀπελπιστικιὰ σκέψη:

— Τί κατάρα Θεοῦ, νὰ βρίσκεται τέτιο καὶ τόσο πολιτικὸ μυαλὸ ἐδῶ, κι ὡστόσο τὸ Ρωμαΐκο νὰ καταντήσει σ' αὐτὰ τὰ χάλια! Δὲν μπορεύσανε δέκα εἴκοσι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μεγάλους πολιτικοὺς τοῦ καφενὲ νἀπαρνηθοῦνε γιὰ λίγες μέρες τοὺς ναργιλέδες τους καὶ τὴ συζήτηση καὶ νὰ φροντίσουνε γιὰ τὴ σωτηρία αὐτοῦ τοῦ τόπου;

Ὁ Θεὸς νὰν τοὺς δώσει φώτιση γιατὶ τὸ παραργοῦνε πιὰ καὶ δὲ συφέρνει.

★

ΑΝ τὸν κάμανε ἀ ν ά γ ν ω σ μ α οἱ φημερίδες μας τὸ Χαμίτ, δὲν εἶναι καὶ τόσο μεγάλο τὸ κακό, ὥστε νὰ βάζουν τὶς φωνές...κεῖνες ποὺ δὲν τὸν κάμανε. Στὰ ὕστερα τί σημαίνει τάχα κι αὐτό; Μιὰ κοτζὰμ Παριζιάνικη φημερίδα, ἡ «Ματέν», πληροφόρησε τὰ ἑκατομμύρια τοὺς ἀναγνῶστες της πῶς πέρασε τὶς τελευταῖες στιγμές του ὁ Χαμὶτ στὸ Γιλντίζ, τί εἶπε μὲ τὴν ἀγαπημένη του, τί τοῦ ἀποκρίθηκε κείνη, πῶς κατόπιν ἔδωσε διάτα νὰν τὴ σφάξουνε γιὰ νὰ μὴν τοῦ τὴν πάρουν οἱ Νεότουρκοι κτλ. ὅλα μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σῖγμα.

Κι ὅταν αὐτὰ συμβαίνουν εἰς Παρισίους, τί παράξενο νὰ γράφουντοι καὶ μερικὰ ἀναγνώσματα στὴν Ἀθήνα;

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΡΑΜΑ

Φίλτατε Νουμᾶ,

Εἶχες τὴν καλοσύνη ν' ἀναγγείλεις ὅτι θὰ δημοσιεύσεις στὸ ἐρχόμενο φύλλο μιὰ μελέτη μου, ποὺ σοῦ εἶχα ὑποσχεθεῖ.

Ἀντὶς αὐτὴ θὰ σοῦ στείλω κάποιο ἀρθράκι ποὺ γράφω ἐπίτηδες γιὰ τὸ «Νουμᾶ», γιατὶ τὰ χειρόγραφα τῆς μελέτης μου δὲ βρίσκονται, πᾶνε δέκα μέρες, στὰ χέρια μου πλέον, ἀλλὰ στὸ τυπογραφεῖο ποὺ τυπώνει τὸ βιβλίο μου «Οἱ λοξοὶ Στρατοκόποι» τοῦ ὁποίου ἕνα κεφάλαιο θὰ εἶναι ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση».

Ἀθήνα, 0 τοῦ Ἀπρίλη 1909.

Μὲ ἀγάπη

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

„ΣΤΕΛΛΑ ΒΙΟΛΑΝΤΗ"

Τρίπραχτο δράμα τοῦ Γρ. Ξενοπούλου μὲ μουσικὴ τοῦ Μανώλη Καλομοίρη

[Ἀπὸ τὸ γνωστό του διήγημα «Ἔρως Ἐσταυρωμένος», ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος ἔβγαλε τρίπραχτο δράμα, τὴ «Στέλλα Βιολάντη», ποὺ θὰ τὴν παίξη τὸ καλοκαίρι στὴ «Νέα Σκηνὴ» ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη.

Ἕνα θαυμάσιο ποίημα ποὺ ἔχει γράψει ὁ Παλαμᾶς στὴ Στέλλα Βιολάντη, ὁ Ξενόπουλος σκέφτηκε νὰ τὸ κάμη πρόλογο στὸ δράμα του, καὶ παρεκάλεσε τὸν Καλομοίρη νὰ τοῦ γράψη μιὰ εἰσαγωγή, γιὰ νὰ βγαίνη στὴν ἀρχὴ ἕνας ἠθοποιὸς καὶ νὰ τὸ ἀπαγγέλνη μὲ ὑπόκρουση ὀρχήστρας.

Ὁ Καλομοίρης διάβασε τὸ ποίημα τοῦ Παλαμᾶ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ξενόπουλου, ἐνθουσιάστηκε μὲ τὴ «Στέλλα Βιολάντη» κι ἀναδέχτηκε νὰ γράψη μουσικὴ ὄχι μόνο γιὰ τὸν πρόλογο, παρὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸ δράμα.

Ἔτσι σύνθεσε ἕνα ἔξοχο κομμάτι γιὰ μεγάλη ὀρχήστρα, ἀπὸ τέσσερα μέρη Τὸ πρῶτο εἶναι εἰσαγωγὴ στὴν πρώτη πρᾶξη τοῦ δραμάτου, μὲ μ ε λ ό δ ρ α μ α (ἔτσι λένε τὴν ἀπαγγελία μὲ ὑπόκρουση ὀρχήστρας), τὸ ἄλλο εἶναι εἰσαγωγὴ στὴ δέφτερη πράξη, τὸ τρίτο εἰσαγωγὴ στὴν τρίτη καὶ τὸ τέταρτο ιντερμέζο (intermezzo), τὴ στιγμὴ ποὺ κατεβαίνει ἡ Στέλλα Βιολάντη ἀπὸ τὴ σοφίτα γιὰ νὰ πεθάνη στὴ σκηνή.

Τὴ μουσικὴ τῆς «Στέλλας Βιολάντη» ὁ Καλομοίρης τὴν ἀφιερώνει τοῦ Παλαμᾶ.]

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

τοῦ ΠΑΛΑΜΑ

Σεβαστέ μου φίλε,

Πάντα μου λαχταροῦσα νὰ Σ' ἀφιερώσω κἄνα μου ἔργο ποὺ ὁπωσδήποτε νὰ εἶναι ἄξιο τῆς τιμῆς νὰ στολιστῇ μὲ τὸ μεγάλο Σου ὄνομα. Ἔχοντας τὴ Ρωμαΐκη Σουΐτα μου ἀφιερωμένη τοῦ Ψυχάρη, καρτεροῦσα. Κ' ἦρθε ἡ «Στέλλα Βιολάντη». Μὰ κι ἀφτήνα δὲν ξέρω ἂ θὰ τὴν ἔβρισκα ἄξιά Σου ἂ δὲν χρωστῶ νὰ σοῦ ἀνταποδώσω τὸ χάρισμα.. Γελοῦσα γελοῦσα μὲ πονηριά, μὲ παιδιακίστικη ὄρεξη, καὶ τὸν πείραζα, καὶ τὸν ἀνάγκαζα νὰ γελᾶ κ' ἐκεῖνος ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὰ πειράγματά μου, πιάνοντας τὰ χέρια μου σφιχτὰ καὶ ἀναγκάζοντάς με νὰ μένω φρόνιμη.

. . . . . .

Συμφωνήσαμε νἄναι ἐδῶ τὸ ἄλλο Σάββατο στὶς τέσσερεις τὸ ἀπόγεμα καὶ νἄναι κ' ἐκείνη εἰδοποιημένη. Θὰ γνωριστοῦνε κι ἀπὸ κοντά. Θὰ ποῦνε ὅ,τι θέλουνε ὅση ὥρα ἐγὼ θὰ ἑτοιμάζω τὸ τσάι. Κι ὅταν ἡ Μαίρη θὰ φύγει, θὰ μοῦ πεῖ ὁ Λώρης τί ἀποφάσισαν.

26 Αὐγούστου.

Ὅλα εἶναι συμφωνημένα. Μεθαύριο τὴν ἴδια ὥρα στὶς τέσσερεις ὁ Λώρης θἄναι ἐδῶ νὰ τὴν περιμένει. Τίποτε ἄλλο. Αὐτὰ μοῦ τἄπε ἐκεῖνος ἀπόψε ποὺ ἔφυγε, στὶς ἑπτά, μισὴ ὥρα ἀργότερα ἀπὸ κείνη.

30 Αὐγούστου.

Τὴν περίμενα ἀπὸ τὶς τρεισήμισι. Εἴμουνα ἀνήσυχη κι ὅλο φοβούμουν κανένα ἐμπόδιο ποὺ θὰ τὴν ἀνάγκαζε νὰ ἀναβάλει τὴν ἐπίσκεψή της. Ἐγὼ φοροῦσα ἕνα φόρεμα ὁλωσδιόλου σκέτο καὶ τὰ μαλλιά μου τἄχα χτενίσει ἁπλὰ ἁπλά. Μοῦ φαινότανε ἀταίριαστο νὰ βάλω φιόγκους καὶ δαχτυλίδια, καὶ φορέματα χτυπητά. Ἐγὼ ἔπρεπε νὰ σβυστῶ σήμερα ἀπὸ τὴ μέση. Ὁ Λώρης ἔπρεπε νὰ μὴν κοιτάζει παρὰ ἐκείνη, νὰ μὴ θαυμάζει παρὰ ἐκείνη, νὰ μὴν ἀπασχολεῖ τὴν προσοχή του παρὰ ἐκείνη. Δὲν εἴμουνα ἐγὼ καμμιὰ ἀντίζηλη ποὺ ἔπρεπε νὰ στολιστῶ κ' ἐγὼ δίπλα της καὶ νἄρθῃ ὁ Λώρης νὰ διαλέξει. Καὶ πῶς εἴτανε δυνατὸ νὰ καταδεχτῶ ἐγὼ νὰ στοχαστεῖ ὁ Λώρης πὼς ζήλεψα καὶ πάσκισα νὰ γίνω κ' ἐγὼ ὄμορφη γιὰ νὰ μὴ μοῦ τὸν πάρει ἡ ἄλλη; Ὄχι! δὲ θὰ τοῦδινα ἐγὼ ποτὲς ἀφορμὴ νὰ φανταστεῖ αὐτὰ τὰ πράματα γιὰ μένα. Στὶς τέσσερεις ἦρθε ὁ Λώρης, τὴν περίμενε κάμποση ὥρα, κ' εἴταν ἀνήσυχος καὶ κρατοῦσε ἕνα βιβλίο καὶ τὸ ξεφύλλιζε νευρικά. Εἴταν πολὺ ὄμορφος, κ' εἶχε ὄμορφα χτενίσει τὰ μαλλιά του κ' ἡ γραβάτα του εἴταν δεμένη μὲ περίσσα προσοχὴ καὶ μόλις μπῆκε, αἰστάνθηκα ἕνα ἐλαφρὸ ἄρωμα βιολέττας. καὶ θυμήθηκα πὼς ἄλλοτε σὰν ἐρχότανε γιὰ μένα ἔβαζε ἀπὸ τὴν ἴδια μυρουδιά. Δὲ μιλοῦσε καθόλου μὰ ἐγὼ ἤξερα τί γινότανε στὸ νοῦ του. Σκέφτουνταν: Τί νὰ πῶ; Τί νὰ πῶ νὰ μὴν πληγώσει τὴ Ρίτα καθόλου; Μὰ ὅ,τι κι ἂν κάνει δὲ μπορῶ νὰ παραδεχτῶ πὼς δὲν ὑποφέρει τὴ στιγμὴ αὐτή, ποὺ μὲ βλέπει νὰ περιμένω μιὰ ἄλλη γυναίκα.

— Μὰ γιατὶ δὲ μιλεῖς, Λώρη; Ἐγὼ τόση ὥρα δὲ σοῦ κουβέντιαζα γιατὶ θαρροῦσα πὼς διαβάζες. Ἔ; γιατὶ δὲ μιλεῖς;

Πόσο εἴταν ὄμορφος καὶ πόσο τὸν ποθοῦτε ἡ ψυχή μου! Πόσο εἴταν ὄμορφος ἔτσι ποὺ καθόταν! Εἴταν ὄμορφος καὶ τὸν ἀγαποῦσα· εἴμαστε οἱ δυό μας ὁλομόναχοι καὶ περίμενε μιὰν ἄλλη γυναίκα, κι αὐτὴ τὴ γυναίκα τοῦ τὴν ἔφερα ἐγὼ στὴν ἀγκαλιά του!... Μὰ γιατί, γιατί, Θέ μου; Μὴν εἶχα τρελλαθεῖ ἐγώ;...

Ἄξαφνα χτύπησε ἡ πόρτα. Τινάχτηκαμε ταραγμένοι κ' οἱ δυὸ καὶ μιὰ στιγμὴ μείναμε ἀκίνητοι...

Κατάλαβα πὼς εἶχα χλωμιάσει κ' ἔβγαλα τὸ μαντήλι μου κ' ἔκρυψα τὸ πρόσωπό μου, νὰ μὴ μὲ δεῖ.. Ἐκεῖνος σηκώθηκε εὐτὺς καὶ πλησίασε ἕνα τραπέζι μὲ φωτογραφίες καὶ τ' κοίταζε...

(Ἀκολουθεῖ)

αἰστανόμουνα τὴν ἀνάγκη νὰ Σοῦ τὴν ἀφιερώσω κι ἀπὸ ἕναν ἄλλο λόγο· κι ὁ λόγος ἀφτὸς πού ἡ μουσικὴ τῆς Στέλλας Βιολάντη ὅσο κι ἂν πλέκεται γύρο στὰ πρόσωπα τοῦ δραμάτου κι ὅσο κι ἂν παρακολουθῇ, πιστά, τὰ πάθια τους μένει πάντα στὴν αἰστητική της γενικὴ μορφὴ κι ὄξω ἀπὸ κάθε τεχνικὸ καὶ δραματικὸ ξετύλιμα, μένει πάντα καὶ μιὰ προσπάθεια γιὰ νἀποδώσῃ τὴ λυρικὴ συγκίνηση πού βρίσκεται μέσα στὸ θαμαστό Σου ποίημα.

Στὴ «Γέννηση τῆς Τραγῳδίας» ὁ Νίτσε, ξετάζοντας τὸ φαινόμενο τῶν ἀρχαίων Λυρικο μουσικῶν, μᾶς δείχνει τὸ λυρικὸ ποιητὴ *Διονυσιακὸ* κι ἀφτόνα τεχνίτη πού μᾶς ξηγάει *Ἀπολλωνικὰ* τὴ μουσικὴ πού αἰστάνθηκε μέσα του: Ἀφτὴ τὴ μουσικὴ πού αἰστάνθηκε ὁ Ποιητής, προσπάθητε νὰ *μαντέψῃ* ἐδῶ ὁ μουσικὸς καὶ νὰ τὴν ντύσῃ μὲ τῆς τεχνικῆς τὰ λογῆς λογῆς φορέματα.

Μὰ μ' ἀφτὰ δὲ θέλω νὰ πῶ πάλι πὼς ἡ μουσική μου δὲν εἶναι στενὰ δεμένη μὲ τὴ Στέλλα Βιολάντη καὶ τὰ πάθια της· κάθε ἄλλο, κι ὁ πρῶτος λόγος πού ἴσια ἴσια ἡ Στέλλα Βιολάντη εἶχε τὴν τύχη νὰ Σοῦ γεννήσῃ τὴ λυρικὴ ἀφτὴ συγκίνηση πού κάποια της ἀντιφεγγιὰ μπορεῖ νὰ στολίζῃ καὶ τὸ δικό μου ἔργο (εἶναι τὸ μέλι τῆς μέλισσας μὰ εἶναι καὶ τοῦ λουλουδιοῦ πού τὴν ἔθρεψε). Ἔπειτα κ' ἡ μορφὴ τῆς Ἡρώϊσσας τόσο βαθειὰ χαράχτηκε στὴν ψυχή μου πού τράβηξε πολλὲς φορὲς ἀποκλειστικὰ καὶ τὴ μουσική μου τέχνη.

Ὥστε καὶ δική Σου καὶ τοῦ Ξενόπουλου ἡ μουσικὴ τῆς Στέλλας Βιολάντη.

Τώρα ἃ δὲν τὴ βρίσκετε ἄξια σας, συμπαθᾶτε με κ' οἱ δυό σας. Γιὰ νὰ κόψουνε τὸ κρούσταλλο βάζουνε ἕνα διαμαντάκι στὴν ἄκρη ἑνὸς ἁπλοῦ μαχαιριοῦ· κ' ἐμεῖς ὥς που νὰ χτίσουμε τὸ Κρουσταλλένιο Παλάτι τῆς Μουσικῆς μας τέχνης κάμποσα διαμάντια καὶ διαμαντάκια θἀναγκαστοῦμε νὰ περάσουμε ἀπὸ κακοφτιασμένα μουσικὰ μαχαίρια!

Χάρκοβο τῆς Ρουσσίας, Λαμπρὴ τοῦ 1909.

Μὲ ἄπειρο θαμασμὸ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Α'.

— *Κεῖ πού ἡ θάλασσα ξεχύνει τοὺς ἀφροὺς καὶ τὰ πράσινα φύκια πῆγα καὶ κάθισα.*

— *Στὴ μουσικὴ γαλήνη ἔγειρα τὸ κεφάλι καὶ σὲ κάτι ὀνειρεμένες χῶρες βρέθηκα.*

— *Φαντοστικὲς ὁλοπράσινες κοιλάδες ἁπλωνόντουσαν γύρω μου καὶ κάποιες ἁρμονικὲς μουσικὲς χυνόντουσαν στὸν ἁγνὸν αἰθέρα.*

— *Καὶ μεθοῦσε ἡ ψυχή μου ἀπὸ μυστικὲς μελωδίες, ἐνῶ ἀργοδιαβαίνουν μπρός μου παρθένες λευκές, ρόδινες.*

— *Σὲ μυριανθόσπαρτους κήπους χαρούμενες πετᾶνε, καὶ τὸ μαγικὸ βοτάνι τῆς ἀγάπης κόβουνε.*

— *Στῆς εὐτυχίας τοὺς λευκοὺς κόλπους μπῆκα καὶ στὴν ἄφταστη ἰδέα της γοργὰ μυήθηκα.*

— *Σὲ οὐράνιες σφαῖρες ἔπειτα ἀνέβηκα. Μικρὰ φτερωτὰ ἀγγελούδια παίζουνε δῶ.*

— *Κάποια μὲ ροδόφρινα πλέχουνε στεφάνια καὶ ἄλλα παίζοντας στὴν ὁλόχρυση ἄρπα μὲ ὕμνους γλυκύτατους ἀνεβαίνουν ψηλά.*

— *Καὶ πλημμύρισε ἡ ψυχή μου ἀπὸ μουσικοὺς ὕμνους καὶ πιὸ βαθειὰ βουτήχτηκα στ' ἄδυτα τῆς Εὐτυχίας.*

Β'.

— *Κεῖ ποὺ ἡ θάλασσα ξεχύνει τοὺς ἀφροὺς καὶ τὰ πράσινα φύκια πῆγα καὶ κάθισα.*

— *Καὶ τώρα, ὠϊμέ, ὄνειρα, πόθοι, ἀγάπες σβυστήκανε πιά, καὶ ἕνα σκοτεινιασμένο σύγνεφο χύθηκε στὸν οὐρανό.*

— *Σὲ κάτι μαύρους οὐρανοὺς σήκωσα τὰ δακρισμένα μου μάτια κ' ἕνα ἄστρο φεγγόβολο ἀντίκρυσα στὴν τόση τὴ μαυρίλα.*

— *Κ' ἡ ψυχή μου γεμάτη πόνο ξανάγειρε τὸ κεφάλι στὴν ἀπέραντη σιγαλιά, ἐνῶ ἡ θάλασσα μουρμούριζε στ' αὐτί μου*

Ὄνειρο εἶναι ἡ εὐτυχία,
Ἐλπίδα ἡ ζωή.

Ἀθήνα, 25)3)09.

ΛΙΓΕΙΑ

Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ἡ «Στέλλα Βιολάντη» τοῦ κ. Ξενόπουλου θὰ παιχτεῖ φέτος ἀπὸ τὸ θίασο τῆς κ. Κοτοπούλη. Πρωτοπαίχτηκε τὸν περασμένο χειμώνα στὴν Πάτρα ἀπὸ τὴν κ. Κυβέλη καὶ ὕστερα στὴ Ζάκυθο καὶ στὴ Σμύρνη.

— Στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κεριακῆς θὰ δημοσιέψουμε ἕνα κεφάλαιο ἀπὸ τὶς «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου» τοῦ Ἐρταλιώτη «Στοῦ φίλου πού ὄνομα δὲν τοῦ βρίσκω»—παραπολὺ ἐπίκαιρο τώρα μὲ τὸ ξεθρόνιασμα τοῦ Χαμίτ.

— Στὸ «Λαὸ» τῆς Σμύρνης ὁ κ. Χρ. Βασιλακάκης δημοσίεψε ἕνα πολὺ ὄμορφο καὶ δυνατὸ ἄρθρο μὲ τὸν τίτλο «Δημοδιδάσκαλοι καὶ μητέρες», ἀποδείχνοντας πὼς πρέπει νὰ δημιουργήσουμε δημοδιδάσκαλους καὶ μητέρες ἃ θέλουμε νὰ ζήσει τὸ Ἔθνος μας μὲ τιμή, ὑπόληψη καὶ δόξα.

— Βγῆκε τὸ Ε' φυλλάδιο τοῦ «Σεράπιου» μὲ τὸ δράμα τοῦ Σκίπη «Ἡ νύχτα τῆς Πρωτομαγιᾶς», μὲ «Σημειώματα» τοῦ Χρίστου Ζερβοῦ, μὲ τὸ «Ἐξαγόρεμα» τοῦ Κ. Τσαγκαράδα, μὲ τὴ «δύναμη τῆς λέξης» τοῦ Edgar Poe καὶ μὲ ποιήματα τοῦ Γιάννη Περγιαλίτη, Κ. Μισαηλίδη, Μήτρου Δεσποίνη καὶ Σ. Ἄγρα.

— Το «Βδομαδιάτικο χρονικὸ» ἔμεινε γιὰ τἄλλο φύλλο, ἀφοῦ καὶ τούτη τὴ βδομάδα τίποτε σημαντικὸ δὲ γράφουνε οἱ φημερίδες μας ἐξὸν ἀπὸ κάτι μικροκλεψιὲς καὶ μικροσκοτωμοὺς ἀπὸ τὰ συνειθισμένα.

— Ἡ Ἑλλάδα ἀλάκαιρη λὲς καὶ δὲν ἔζησε τούτη τὴ βδομάδα, ἢ τὸ σωστότερο, ἔζησε σὲ δυὸ μοναχὰ σημάδια· στὴν Πόλη καὶ στὴν Κέρκυρα. Ἡ ἐπανάσταση τῆς Πόλης καὶ τὸ ταξίδι τοῦ Κάϊζερ στὴν Κέρκυρα, τραβήξανε ὅλη τὴν προσοχὴ τοῦ τύπου μας καὶ τοῦ τόπου μας κ' ἔτσι ἀλάκαιρη ἡ Ἑλλάδα ἔπαθε γιὰ μιὰ βδομάδα ἕνα εἶδος νεκροφάνεια. Μὴν ἀπελπίζεστε! Μεθαύριο θαρθεῖ μὲ τὸ καλὸ ἡ Βουλὴ καὶ θἀναστήσει τὴ ζωή μας κ' ἔτσι καὶ τούτη ἡ στήλη θὰ παίξει καλὰ τὸ μέρος της.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Μπ. στὸ Φάληρο. Ὄχι καὶ τόσο καλά, μὰ δείχνουν πὼς θὰ γραφτοῦν καὶ καλύτερα.—*κ. Α. Μαρ.* στὸ Βόλο. Θὰ δημοσιευτεῖ. Πολὺ καλό.

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000!

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἕκαστον γραμμάτιον ἰσχῦον διὰ τὴν κλήρωσιν 26 (9 Μαΐου) Ἀπριλίου 1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ:

ΜΕΓΑ ΚΕΡΔΟΣ	**ἐκ δραχ.**	**100,000**
1 Κέρδος	» »	**25,000**
1 Κέρδος	» »	**10,000**
3 Κέρδη	» »	**5,000**
5 Κέρδη	» »	**1,000**
118 Κέρδη	» »	**100**
887 Κέρδη	» »	**50**
1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....		**225,000**

Γραμμάτια πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπέζας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων πρὸς **δραχ. μίαν** ἕκαστον γραμμάτιον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ **Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.**

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΤΟ ΜΟΤΟ ΜΑΣ

Μὲ γλώσσα ζωντανὴ νὰ ποῦμε ζωντανὲς ἰδέες στὸ ζωντανὸ λαό.

ΜΗΝΙΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἔκδοσες στὴ ζωντανή μας γλώσσα τῶν καλύτερων ἔργων τῶν πιὸ ξακουσμένων φιλόσοφων.

Βγῆκε κιόλα τὸ πρῶτο βιβλίο

ΤΟ ΞΕΡΙΖΩΜΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΙΑΣ

Τὸ δεύτερο βιβλίο πού θὰ ἐκδοθεῖ σὲ λίγες μέρες θἆναι

Η ΜΑΝΝΑ

Τοῦ Μάξιμ Γκόρκυ

Συντρομὴ χρονιάτικια φρ. χρ. 15, ἑξαμηνιάτικια φρ. χρ. 7,50.

Laos' Monthly Library
306 w. 54 th. St.
New York, City.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ἐντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζιτικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσὸν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὡρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1)2	τοῖς	ο)ο	κατ'	ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6 μην.
2	»	»	»	»	»	»	1 ἐτ.
2 1)2	»	»	»	»	»	»	2 ἐτ.
3	»	»	»	»	»	»	4 ἐτ.
4	»	»	»	»	»	»	5 ἐτ.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.